

**UFRS 9'UN BANKA PERFORMANSINA
KARŞILIKLAR BAKIMINDAN ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sinan YILDIRIM

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Yüksek Lisans Programı

MAYIS 2018

**UFRS 9’UN BANKA PERFORMANSINA
KARŞILIKLAR BAKIMINDAN ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sinan YILDIRIM
(403141001)**

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Oktay TAŞ

MAYIS 2018

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 403141001 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Sinan YILDIRIM, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “UFRS 9’UN BANKA PERFORMANSINA KARŞILIKLAR BAKIMINDAN ETKİSİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Oktay TAŞ**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Dr. Öğretim Üyesi Kaya Tokmakçıoğlu**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin Mert**
Okan Üniversitesi

Teslim Tarihi : **30 Nisan 2018**
Savunma Tarihi : **31 Mayıs 2018**

Eşime,

ÖNSÖZ

2008 yılında yaşanan küresel krizden sonra bankacılık sistemini daha sağlam temellere oturtmak amacıyla Uluslararası Finansal Raporlama Sistemi'nin standartizasyonuna son yıllarda hız verilmiş ve uygulamaları da Türkiye'de yakından takip edilmiştir.

Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu (BDDK) tarafından da bu çalışmalar yakından takip edilmiş ve uygulamaya konulmuştur. Buna göre, bankalar bilançolarında bulundurdıkları finansal varlıklar için değer düşüklüğü hesaplamalarını 01.01.2018 tarihi itibarı ile Uluslararası Finansal Raporlama Sistemi'nin (UFRS) 9 numaralı bölümüne göre gerçekleştirecektir.

Çalışmada, öncelikle BDDK'nın UFRS-9'a geçmeden önceki karşılık hesaplamaları, UFRS-9'un getirttiği yenilikler ve beklenen kredi zararı hesaplaması ele alınmıştır. Sonrasında ise örnek bir kredi portföyü seçilerek, standarttan önce ve sonra beklenen kredi zararının nasıl değiştiği ve çıkan sonuçların banka etkisinin ne olabileceği değerlendirilmiştir.

Bu doğrultuda, öncelikle yüksek lisans eğitimim boyunca yardımını hiç esirgemeyen ve çalışmanın her aşamasındaki değerli yorumları ile bana büyük destek olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Oktay Taş'a teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ayrıca deneyim ve görüşleri ile çalışmaya katkı sunan yöneticilerim Levent Kirazoğlu, Cemal Vurankaya ve Duygu Okdemir Cangül'e teşekkür ederim. Bunun yanı sıra çalışmalarım sırasında desteklerini hiç esirgemeyen, bu çalışmaya ayırdığım vakit konusundaki anlayışı için sevgili eşim Göksu Yıldırım'a ayrıca teşekkür ederim.

Haziran 2018

Sinan Yıldırım

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR.....	xii
SEMBOLLER.....	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY.....	xviii
1. GİRİŞ.....	1
2. BDDK'YA GÖRE KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI VE BUNLAR İÇİN AYRILACAK KARŞILIKLAR.....	3
2.1 Kredilerin Sınıflandırılması.....	3
2.1.1 Birinci grup-standart nitelikli krediler.....	4
2.1.2 İkinci grup-yakın izlemedeki krediler.....	4
2.1.3 Üçüncü grup-tahsil imkanı sınırlı krediler.....	4
2.1.4 Dördüncü grup-tahsili şüpheli krediler.....	5
2.1.5 Beşinci grup-zarar niteliğindeki krediler.....	6
2.2 Kredi Karşılıkları.....	8
2.2.1 Genel kredi karşılığı.....	8
2.2.2 Özel kredi karşılığı.....	8
2.3 Teminatların Dikkate Alınma Oranları.....	9
3. UFRS-9'A GÖRE FİNANSAL VARLIK SINIFLANDIRMA VE ÖLÇÜMÜ.....	11
3.1 UFRS-9'un Tarihsel Gelişimi.....	11
3.2 Finansal Varlıkların Ölçümüve Sınıflandırılması.....	13
3.3 Banka Bilançosu İçin UFRS 9 Kapsamındaki Finansal Varlıklar.....	15
3.4 Sektörde Öne Çıkan Kredi Tipleri ve Değerlendirilmesi.....	17
3.4.1 Proje finansman kredileri.....	17
3.4.2 Eximbank kredileri.....	17
3.4.3 Libora dayalı değişken faizli krediler.....	17
3.4.4 Erken ödeme opsiyonlu krediler.....	18
3.4.5 Değişken faizli tahviller.....	18
3.5 Yönetim Modelinin Değerlendirilmesi.....	18
4. UFRS-9'A GÖRE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ HESAPLANMASI.....	21
4.1 UFRS-9'a Göre Kredilerin Aşamaları.....	21
4.1.1 Birinci aşama.....	22
4.1.2 İkinci aşama.....	22
4.1.3 Üçüncü aşama.....	22
4.2 Kredi Riskinde Önemli Artışın Belirlenmesi.....	23
4.3 Beklenen Kredi Zararı.....	24

4.3.1 ECL tanımı	25
4.3.2 PD tanımı	25
4.3.3 LGD tanımı	27
4.3.4 EAD tanımı	29
4.3.5 Beklenen Kredi Zararı Hesabı.....	30
5.BEKLLENEN KREDİ ZARARI HESABININ UFRS-9 UYGULAMASI.....	32
5.1.BDDK ve UFRS-9 Beklenen Kredi Zararı Hesaplamalarının Karşılaştırması	32
5.2.Çalışmanın Sayısal Çıktıları ve Gerçekleşenler	41
5.3.Sonuçların Banka Performansına Yönelik Etkilerinin İncelenmesi.....	47
5.4.UFRS-9 Uygulama Zorlukları ve Çalışmanın Geliştirilmesi	53
6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
KAYNAKLAR	57
ÖZGEÇMİŞ.....	60

KISALTMALAR

BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
CCF	: Credit Conversion Factor (Kredi Dönüşüm Oranı)
EAD	: Exposure at Default (Temerrüt Halindeki Risk)
ECL	: Expected Credit Loss (Beklenen Kredi Kaybı)
GUD DGY	: Gerçeğe Uygun Değeri Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan
GUD K/Z	: Gerçeğe Uygun Değeri Kar veya Zarara Yansıtılan
IRB	: Internal Rate Based
IRR	: Internal Rate of Return (İç Verim Oranı)
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KS	: Karşılık Sınıfı
LGD	: Loss Given Default (Temerrüt Halinde Kayıp)
NPL	: Non-Performing Loan (Takipteki Krediler)
PD	: Probability of Default (Temerrüt Olasılığı)
PIT	: Point in Time (Geçmişteki herhangi bir an)
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Sistemi
TTC	: Through the Cycle (Döngü Boyunca)
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Sistemi
UMSK	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumu

SEMBOLLER

r : Efektif faiz oranı
t : Zaman

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: Kredilerin sınıflandırılması ve grup özellikleri ile ilgili açıklamalar.....	7
Çizelge 3.1: Banka bilançosu için UFRS 9 kapsamındaki finansal varlıklar	16
Çizelge 3.2: Yönetim modelinin değerlendirilmesi	20
Çizelge 5.1: Aşama-1 sınıfında bulunan krediler için BDDK ve UFRS-9 karşılaştırması.....	33
Çizelge 5.2: Aşama-2 sınıfında bulunan krediler için BDDK ve UFRS-9 karşılaştırması.....	36
Çizelge 5.3: Aşama-2 sınıfında bulunan krediler için vadeleri boyunca EAD, PD, LGD ve efektif faiz oranı tahminleri.....	365
Çizelge 5.4: Aşama-2 sınıfında bulunan krediler için UFRS’9’a göre hesaplanan değer düşüklüğü hesabı	39
Çizelge 5.5: Aşama-3 sınıfında bulunan krediler için UFRS’9’a göre hesaplanan değer düşüklüğü	40
Çizelge 5.6: BDDK günlük bankacılık sektör raporu.....	42
Çizelge 5.7: Örnek portföyün toplam bankacılık sektörüne uygulanması ve açıklanan sonuçlar	45
Çizelge 5.8: CAMELS analizi karşılaştırması.....	51

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Genel kredi karşılık oranları.....	8
Şekil 2.2: Özel kredi karşılık oranları.....	9
Şekil 2.3: Teminatların dikkate alınma oranları	10
Şekil 3.1: UFRS-9'un tarihsel gelişimi.....	12
Şekil 3.2: SPPI testinin yapılması,.....	14
Şekil 4.1 UFRS-9'a göre kredi aşamaları	23
Şekil 4.2: Kredi riskinde önemli artış kriterleri	24
Şekil 4.3: TTC modeline göre temerrüt olasılıkları	26
Şekil 4.4: PIT modeline göre temerrüt olasılıkları.....	27
Şekil 4.5: LGD hesaplaması	28
Şekil 4.6: CCF hesabı	30

UFRS 9'UN BANKA PERFORMANSINA KARŞILIKLAR BAKIMINDAN ETKİSİ

ÖZET

Son yıllarda Uluslararası Finansal Raporlama Sistemi'nin 9 numaralı bölümünün dünyada ve Türkiye'de önemi oldukça artmıştır. 2008 yılında Amerika'da başlayan ve küresel bir hale gelen krizden sonra Uluslararası Finansal Raporlama Komitesi bankacılık sektörünün temellerini daha sağlam bir hale getirmek için çalışmalara başlamış ve Haziran 2014'te UFRS-9'un son halini yayınlamıştır.

Türk bankacılık sektörünün 2017'deki en büyük gündem maddesi, yayınlanan bu standarta uyum sağlamak olmuştur. BDDK'nın 22 Haziran 2016 tarihinde resmi gazetede yayınlamış olduğu "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bankalar bilançolarında ayırdıkları karşılıkları bu standarta göre hesaplamaya başlamışlardır.

Bu çalışmada öncelikle, BDDK'nın bir önceki yönetmeliğine göre kredi karşılıklarının nasıl hesaplandığı, UFRS-9'a geçiş ile birlikte finansal araçlardaki sınıflandırma ve ölçüm kriterleri, beklenen kredi zararı hesaplamasının nasıl yapıldığı anlatılmıştır. Konunun yeni olması ve literatürde bu konunun yok denecek kadar az olması dolayısı ile bu hesaplamalar çalışmada detaylı olarak anlatılmıştır.

BDDK'nın önceki yönetmeliği ve UFRS-9'a göre yayınlanan standartlar ve hesaplamalar anlatıldıktan sonra, örnek bir kredi portföyü seçilmiştir. Seçilen bu kredi portföyünün içerisinde her gruptan kredi bulundurulmasına özellikle özen gösterilmiştir. Her grupta bulunan krediler için, karşılık tutarları hesaplanmış ve iki durum birbiri ile karşılaştırılmıştır.

Birinci aşamada bulunan kredilerde yapılan karşılık hesaplamasında BDDK'nın ilk durumda daha muhafazakar davrandığı görülmüştür. Birinci aşamada bulunan krediler standart nitelikli ve herhangi bir sıkıntısı olmayan krediler olduğu için UFRS-9'a göre bu sınıfta bulunan kredilere daha az karşılık ayrılması gerektiği yapılan hesaplamalarda ortaya çıkmıştır.

Kredi değerliliğinde azalma olan krediler ikinci ve üçüncü aşamada izlenmektedir. İkinci ve üçüncü aşamada bulunan krediler için UFRS-9 ömür boyu karşılık ayrılması gerektiğini belirtmektedir. Birinci aşamada bulunan kredilerde BDDK'nın daha muhafazakar davrandığı sonucuna ulaşılırken, ikinci ve üçüncü aşamada bulunan krediler için bu durum tam tersi olarak gerçekleşmiştir. UFRS-9'a göre bu aşamadaki krediler için daha fazla karşılık ayrılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, yapılan çalışmada toplam verilere bakıldığında kredi karşılık rakamlarında %4'lük bir artışın olması öngörülmüştür. Karşılık rakamındaki bu artışın bankaların net karında bir azalmaya neden olacağı fakat bu durumun banka performansına olan etkisinin sınırlı kalacağı öngörülmektedir.

Bunun yanı sıra bankaların derecelendirme sistemlerindeki farklılık ve geçmişteki veri stoklarının kalitesi her bankanın karşılık rakamlarını değiştirmektedir ve bu durumun da bir standartizasyona bağlanması gerektiği önerilmektedir.

IFRS-9 INFLUENCES ON BANKING PERFORMANCE IN TERMS OF LOAN PROVISIONS

SUMMARY

In recent years, importance of International Financial Reporting System 9 has increased considerably globally and especially in Turkey. Following the global financial crisis that began in 2008 in the United States, in order to make more robust banking sector, the International Financial Reporting Committee started to work and they published the latest version of IFRS 9 in June 2014.

BRSA which was published in the official newspaper on June 22, 2016 "Regulation on the Procedures and Principles for the Classification of Loans and the Provisions" entered into force on 01.01.2018. Banks have started to calculate provisions at their balance sheet accounts base on this standart as of the date of 01.01.2018.

In this study, firstly, it is explained how the loan provisions are calculated according to the previous regulation of BRSA, classification and measurement criterias for financial instruments with the transition to IFRS-9, and how the expected credit loss is calculated. These calculations are explained in detail in the study since this issue is very up-to-date and the literature is not enough.

After describing the standards and calculations published in accordance with the previous BRSA regulations and IFRS 9, a sample loan portfolio was selected. There is credit from each loan stage within the selected loan portfolio. For the loans in each loan stage, the amounts of the loans' provisions were calculated and compared for two cases which are previous BRSA regulations and IFRS 9.

For the first stage loans, BRSA regulations were found to be more conservative than IFRS-9. Since the first stage loans has no problem and they are more qualified than other stages loans, there should reserved less provision for first stage loans according to IFRS-9 standarts.

Loans with a decline in credit worthiness are monitored in the second and third stages. IFRS-9 states that lifetime provision should be set aside for loans in the second and third stage. Even though, BRSA regulations were found to be more conservative, IFRS-9 standarts were found to be more conservative for second and third stage loans. Therefore, in accordance with IFRS 9, it has been reached that more provision should be set aside for these stages.

As a result, it is predicted that there will be an increase of 4% in the loan provision figures when the total amount is taken into account. It is predicted that this increase in the allowance will cause a decrease in the net profit of the banks, but the effect on the banks' performance will be limited.

Besides, the difference in the rating systems of the banks and the quality of the data stocks affect provision figures of each bank and it is suggested that this should be standardized.

1. GİRİŞ

Bilindiği gibi bankalar 01.01.2018'den önce kredilerini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) yayımlamış olduğu "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar için Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar" yönetmeliğine göre kredilerine sınıflandırma yapmakta ve buna göre karşılık ayrılmaktaydılar.

Haziran 2014'te Uluslararası Finansal Raporlama Komitesi UFRS 9'un son versiyonunu yayınlanmıştır. Daha önce IAS 39'a göre belirlenen standartların yerine geçecek olan bu raporda, finansal varlıkların sınıflandırılması ve ölçümü ile değer düşüklüğünün nasıl hesaplanması gerektiği anlatılmaktadır (Ernst& Young, Mayıs 2015).

19/01/2017 Tarihli ve 29953 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmeliğe göre, 01/01/2018 tarihinde ve sonrasında başlayan hesap dönemleri için UFRS 9 Finansal Araçlar Standardının bankalar tarafından uygulanmasına BDDK tarafından karar verilmiştir. Bu standardın amacı, finansal tablo kullanıcılarına işletmenin gelecekteki nakit akışlarının tutarını, zamanlamasını ve belirsizliğini değerlendirmeleri için ihtiyaca uygun ve faydalı bilgiyi sunacak şekilde finansal varlıklara ve finansal yükümlülüklerle ilişkin finansal raporlama ilkelerini belirlemektir (Kamu Gözetim Kurumu, 2017).

Çalışmanın hipotezi şu şekilde açıklanabilir; UFRS-9 standartlarının bankaların mali tablolarına birçok etkisi olacaktır fakat en büyük etkisi finansal varlık değer düşüklüğü için ayırmış olduğu karşılık kaleminde meydana gelecektir.

Bu doğrultuda, UFRS-9 ile birlikte bankaların ayırmış olduğu toplam karşılık rakamında bir artış olacaktır ve bu artış bankaların net karına doğrudan etki edecektir. Türk Bankacılık Sistemi'nin 2001 krizinden itibaren sağlam temellere oturtulması nedeni ile karşılık rakamındaki bu artış sınırlı kalacaktır.

Yukarıda bahsedilen değişikliklerden sonra bankaların sınıflandırma ve ölçümü ile değer düşüklüğü için ayıracağı karşılıklarda önemli derecede değişimler meydana gelecektir. Bazı bankaların karşılıklar kalemlerinde önemli derecede artışlar olacakken

bazı bankaların karşılıklarında ise bu değişim çok fazla hissedilmeyecektir.

Bu doğrultuda bu çalışmanın amaçlarını da kısaca şu şekilde özetleyebiliriz;

(i) BDDK'nın 01.01.2018'den önce bankaların kredilerini nasıl sınıflandırdığı ve bunlar için nasıl karşılık hesapladığı,

(ii) 01.01.2018'den sonra geçmiş olduğu, Uluslararası Finansal Raporlama Sistemi tarafından ortaya konulmuş olan finansal varlıklara ilişkin sınıflandırma ve ölçüm hükümleri ve beklenen kredi zararlarına ilişkin kredi değer düşüklüğü modelini ortaya koymak,

(iii) iki durumun sayısal karşılaştırmasını yapıp, bilançolara olan etkisini incelemek,

(iv) yeni geçilen sistemde bankaların performanslarının nasıl etkileneceği, yaşanacak zorlukların neler olabileceği ve nasıl geliştirilebileceğini tartışmaktır.

2009 krizinden bu yana tartışılan bir konu olmasına rağmen literatürde bu konu ile ilgili olarak akademik literatür neredeyse yok denecek kadar azdır.

Ülkemizde de UFRS-9'un 01.01.2018'den sonra yürürlüğe girecek olması nedeniyle sınıflandırma, ölçüm ve değer düşüklüğü ile ilgili olarak şimdiye kadar yapılmış akademik çalışma bulunmamaktadır.

Bankaların bu sisteme geçişi sürecinde denetim ve vergi firmalarının danışmanlıkları önemli rol oynamıştır.

Bu çalışmada özellikle Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu'nun **Karşılıklar Yönetmeliği**'nden, denetim firmalarının (**E&Y, PwC, KPMG, vs.**) hazırlamış olduğu raporlardan, Kamu Gözetim Kurumu'nun hazırlamış olduğu **UFRS-9 2017 Sürümü**'nden, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumu'nun hazırlamış olduğu **IFRS-9 Financial Instruments** yayınlarından faydalanılmıştır.

2. BDDK'YA GÖRE KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI VE BUNLAR İÇİN AYRILACAK KARŞILIKLAR

Bankaların vermiş olduğu kredilerin değerliliklerinde zamanla değişimler gözlenebilmektedir. Bankalar, firmaları her sene (gerekli görülen durumlarda daha kısa süre içerisinde) gözden geçirerek kredi değerliliklerinde herhangi bir değişim olup olmadığını değerlendirmektedirler.

Bu bölümde kredilerin değerliliklerindeki değişimlerin BDDK'ya göre hangi koşullara bağlandığı ve kredinin izlendiği sınıflar için ne kadar karşılık ayırması gerektiği anlatılmaktadır.

2.1 Kredilerin Sınıflandırılması

BDDK'nın karşılıklar yönetmeliği 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yönetmeliğin amacı, bankaların kredileri ve diğer alacaklarının niteliklerine göre sınıflandırılması ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Yönetmeliğin 4. Maddesine göre; bankalar, yurtdışı şubeleri dahil, kredilerini ve diğer alacaklarını tahsil kabiliyetine ve borçluların kredi değerliliğine göre, yönetmelikte belirlenen esas ve usulleri dikkate almak suretiyle, gruplar itibariyle sınıflandırarak izlemek zorundadır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2016).

Yönetmeliğin ikinci bölümünde kredilerin sınıflandırılması kısmında krediler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmışlardır.

- a) Birinci Grup-Standart Nitelikli Krediler
- b) İkinci Grup-Yakın İzlemedeki Krediler
- c) Üçüncü Grup-Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler
- ç) Dördüncü Grup-Tahsili Şüpheli Krediler
- d) Beşinci Grup-Zarar Niteliğindeki Krediler

2.1.1 Birinci grup-standart nitelikli krediler

Bu grupta sınıflandırılan krediler Çizelge 2.1’de de belirtildiği gibi aşağıdaki özelliklerle örtüşen kredilerden oluşmaktadır.

- Finansman yapısı kredilendirilebilir olan gerçek ve tüzel kişilere kullandırılan,
- Anapara ve faiz ödemeleri, borçlusunun ödeme gücüne ve nakit akımına göre yapılandırılan,
- Ödemeleri süresinde yapılan, gelecekte de geri ödeme sorunları beklenmeyen, tamamen tahsil edilebilecek nitelikte olan,
- Borçlusunun kredi değerliliğinde zayıflama tespit edilmemiş olan ve zafiyet belirtisi bulunmayan,
- Ödemelerini 30 günden fazla geciktirmeyen krediler birinci grup, standart nitelikli krediler olarak sınıflandırılmaktadır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2016).

2.1.2 İkinci grup-yakın izlemedeki krediler

Bu grupta sınıflandırılan krediler Çizelge 2.1’de de belirtildiği gibi aşağıdaki özelliklerle örtüşen kredilerden oluşmaktadır.

- Anapara ve faiz ödemelerinde hali hazırda herhangi bir sorun bulunmayan,
- Ödeme gücünde veya nakit akımında olumsuz gelişmeler gözlenmesi beklenen,
- Önemli ölçüde finansal risk taşıyan,
- Anapara veya faiz ödemelerini 30 ila 90 gün arasında geciktiren,
- Düzensiz ve kontrolü güç nakit akımı yapısına sahip krediler ikinci grup krediler olarak sınıflandırılmaktadır.

2.1.3 Üçüncü grup-tahsil imkanı sınırlı krediler

Bu grupta sınıflandırılan krediler Çizelge 2.1’de de belirtildiği gibi aşağıdaki özelliklerle örtüşen kredilerden oluşmaktadır.

- Borçlusunun kredi değerliliği bozulmuş olan,

-Teminata başvurulmaksızın kredinin tamamının tahsil edilemeyeceğine kanaat getirilen ve muhtemelen zarara neden olacak,

-Anapara ve/veya faiz ödemesinde 90 günden fazla gecikme bulunan ama 180 günü geçmeyen,

-Borçlunun işletme sermayesindeki sıkıntılarından, makraekonomik verilerden ya da borçlunun faaliyet gösterdiği sektördeki sıkıntılardan dolayı anapara ve/veya faiz ödemesinde 90 günden fazla gecikme olacağına ama 180 günü geçmeyeceğine kanaat getirilen,

-Yeniden yapılandırılarak canlı alacak olarak sınıflandırılan ve bir yıllık izleme süresi içerisinde anapara ve/veya faiz ödemesi otuz günden fazla geciken veya bu izleme süresi içinde bir kez daha yeniden yapılandırmaya tabi tutulan krediler üçüncü grup krediler olarak sınıflandırılmaktadır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2016).

2.1.4 Dördüncü grup-tahsili şüpheli krediler

Bu grupta sınıflandırılan krediler Çizelge 2.1’de de belirtildiği gibi aşağıdaki özelliklerle örtüşen kredilerden oluşmaktadır.

-Teminata başvurulmaksızın kredinin tamamının tahsil edilemeyeceğine kanaat getirilen ve muhtemelen zarara neden olacak,

-Borçlusunun kredi değerliliği ciddi şekilde bozulmuş olan, ancak yeni finansman ya da birleşme imkanı olabileceği düşünüldüğü için henüz tam anlamıyla zarar olduğu düşünülmeyen,

-Anapara ve/veya faiz ödemesinde 180 günden fazla gecikme bulunan ama 360 günü geçmeyen,

-Borçlunun işletme sermayesindeki sıkıntılarından, makraekonomik verilerden ya da borçlunun faaliyet gösterdiği sektördeki sıkıntılardan dolayı anapara ve/veya faiz ödemesinde 180 günü geçmesi beklenen krediler dördüncü grup olarak sınıflandırılır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2016).

2.1.5 Beşinci grup-zarar niteliğindeki krediler

Bu grupta sınıflandırılan krediler Çizelge 2.1’de de belirtildiği gibi aşağıdaki özelliklerle örtüşen kredilerden oluşmaktadır.

-Borçlunun kredi değerliliğinin tamamen ortadan kalktığı düşünülen ve tahsil edilecek kısmın önemszenmeyecek derecede düşük olduğu varsayılan,

-Üçüncü ve Dördüncü Gruplarda sınıflandırılan kredilerin özelliklerini taşıyan fakat anapara ve/veya faiz ödemelerinde bir yıldan fazla gecikme bulunan,

-Üçüncü ve Dördüncü Gruplarda sınıflandırılan kredilerin özelliklerini taşıyan fakat anapara ve/veya faiz ödemelerinde bir yıldan fazla gecikme olacağı düşünülen krediler beşinci grup olarak sınıflandırılmaktadır.

-BDDK’nın yönetmeliğine göre krediler beş grupta sınıflandırılmakla birlikte pratikte krediler bankalar tarafından canlı alacaklar (birinci ve ikinci grup) ve donuk alacaklar (üç,dört ve beşinci grup) olarak da sınıflandırılmaktadır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2016).

Çizelge 2.1’de kredilerin sınıflandırılması ve bu kredilerin özelliklerinin özet hali gösterilmektedir.

Çizelge 2.1: Kredilerin sınıflandırılması ve grup özellikleri ile ilgili açıklamalar (BDDK yönetmeliğinden derlenmiştir)

Grup Özellikleri			
Canlı Krediler	1. Grup	Standart Nitelikli Krediler	Kredilendirilebilir nitelikte Geri ödeme sorunları beklenmeyen Kredi değerliliğinde zayıflama tespit edilmemiş
	2. Grup	Yakın İzlemedeki Krediler	Nakit akımında olumsuz gelişmeler gözlenen Sorunlar doğması muhtemel Anapara veya faiz tahsilatında 30 günden fazla gecikme yaşanan, ancak 90 günü geçmeyen Kredinin zafiyete uğrama olasılığı yüksek
Donuk Alacaklar	3. Grup	Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler	Tahsil imkanı sınırlı Zarara yol açması muhtemel Kredi değerliliği zayıflamış Anapara veya faiz tahsilatında 90 gün gecikme yaşanan ya da geçeceğine kanaat getirilen fakat 180 günü geçmeyen
	4. Grup	Tahsili Şüpheli Krediler	Geri ödenmesi muhtemel görünmeyen Kredi değerliliği önemli ölçüde zayıflamış olan Anapara veya faiz tahsilatında 180 günden fazla gecikme yaşanan, ancak 1 yılı geçmeyen
	5. Grup	Zarar Niteliğindeki Krediler	Tahsilin mümkün olmadığına kanaat getirilen Kredi değerliliği zafiyete uğramış Kredi değerliliği tam anlamıyla yitirilen Anapara veya faiz tahsilatında bir yıldan fazla gecikme yaşanan ya da geçeceğine kanaat getirilen

2.2 Kredi Karşılıkları

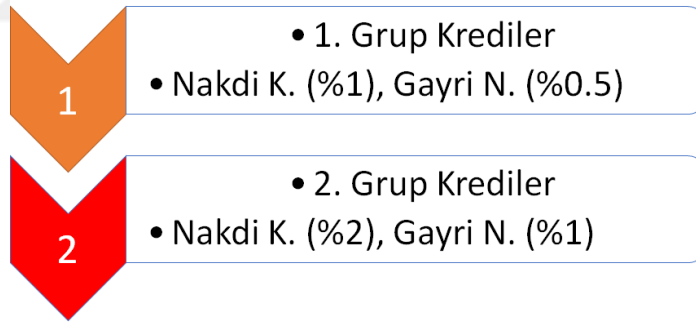
Bankalar BDDK'nın yayınlamış olduğu yönetmeliğe göre 01.01.2018 tarihine kadar genel kredi karşılığı ve özel kredi karşılığı ayırmaktaydılar. Bu durum UFRS-9'un yürürlüğe girmesinden sonra değişmiştir.

Birinci ve ikinci grupta bulunan canlı krediler için genel kredi karşılığı, üçüncü, dördüncü ve beşinci grupta bulunan donuk alacaklar için ise özel kredi karşılıkları ayrılmaktaydı (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2016).

2.2.1 Genel kredi karşılığı

BDDK yönetmeliğine göre bankalar, canlı alacak olarak sınıflandırdıkları krediler için 01.01.2018'den önce genel kredi karşılığı ayırmak zorundaydılar.

Birinci grupta bulunan nakdi krediler için %1, gayri nakdi krediler için %0.5 oranında, ikinci grupta bulunan nakdi krediler için ise %2, gayri nakdi krediler için ise % 1 oranında kredi karşılığı ayrılmaktaydı.

Şekil 2.1: Genel kredi karşılık oranları (BDDK yönetmeliğinden derlenmiştir)

2.2.2 Özel kredi karşılığı

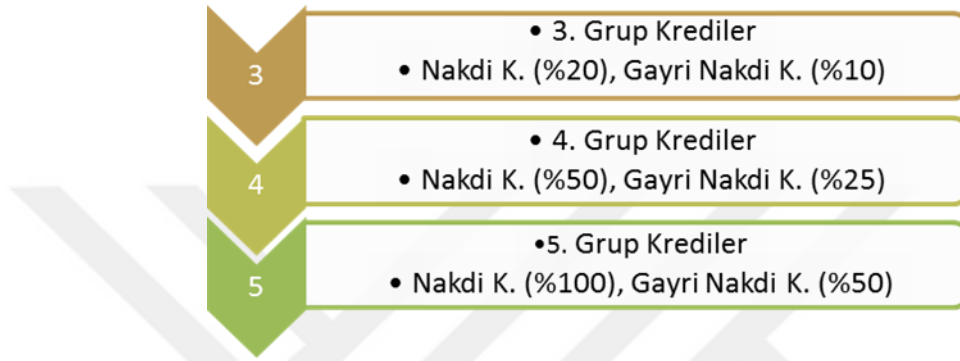
Yönetmeliğe göre; üçüncü, dördüncü ve beşinci grupta izlenen yani donuk alacak olarak bilinen krediler için genel karşılık oranları uygulanmayıp özel karşılık oranları uygulanmaktadır.

Bu doğrultuda üçüncü grupta izlenen nakdi krediler için %20 oranında, gayri nakdi krediler için %10 oranında karşılık ayrılmaktaydı.

Dördüncü grupta izlenen nakdi krediler için %50, gayri nakdi krediler için ise %25 oranında karşılık ayrılmaktaydı.

Beşinci grupta izlenen nakdi krediler için ise artık tamamen zarara gideceği düşünüldüğü için %100 oranında, gayri nakdi krediler için ise %50 oranında karşılık ayrılmaktaydı.

Aşağıdaki şekilde bu krediler için ayrılan karşılık oranları gösterilmektedir.

Şekil 2.2: Özel kredi karşılık oranları (BDDK yönetmeliğinden derlenmiştir)

Bunun yanı sıra istisnai olarak nakit ve gayri nakit KOBİ kredileri, transit ticaret, ihracat, ihracat sayılan satış ve teslim, döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyet amacıyla kullandırılan nakit ve gayri nakit krediler ve büyük ölçekli kamu ihalelerinin finansmanında kullanılmak üzere oluşturulan sendikasyon kredilerinde karşılık oranı %0 olarak düzenlenmiştir.

2.3 Teminatların Dikkate Alınma Oranları

Kredi kullandırılmadan önce borçlu firmanın kredibilitesine göre bazı teminatlar alınmaktadır. Alınan bu teminatlara, kredi geri ödemelerinde herhangi bir sıkıntı çıktığında banka tarafından başvurulmaktadır.

Nakde çevrilme hızına göre teminatlar BDDK tarafından kendi arasında 5 gruba ayrılmışlardır.

Özel kredi karşılığı hesabı yapılırken teminatların dikkate alınması gerekmektedir. Donuk alacaklar içerisinde sınıflandırılan kredilerin tahsil edilmesinde sıkıntı yaşanabileceğinden dolayı teminatlara başvurulabilir. Bu yüzden zararın bir kısmı bu teminatlardan gelecek fon ile azaltılabilmektedir (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2016).

Teminata alınan bütün varlıkların nakde çevrilme hızının aynı olmaması sebebiyle teminatların özel karşılık hesabında dikkate alınması da farklıdır.

Bu yüzden birinci gruba giren teminatların %100'ü, ikinci gruba giren teminatların %80'i, üçüncü gruba giren teminatların %60'ı, 4. gruba giren teminatların %40'ı, 5. gruba giren teminatların ise %20'si karşılık hesabında dikkate alınmaktadır.

Aşağıdaki şekilde bu teminatların dikkate alınma oranları gösterilmektedir.

Şekil 2.3: Teminatların dikkate alınma oranları (BDDK yönetmeliğinden derlenmiştir)

3. UFRS-9'A GÖRE FİNANSAL VARLIK SINIFLANDIRMA VE ÖLÇÜMÜ

Bu bölümde UFRS-9'un çıkış noktaları ve hangi finansal varlığın nasıl sınıflandırılması ve ölçülmesi gerektiği noktalarına yer verilmiştir. UFRS 9'a göre finansal varlıklar, yönetim modeline ya da sözleşmeye dayalı nakit akımlarının özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır.

Sözleşmeye bağlı nakit akımların yalnızca anapara ve faizden oluşup oluşmadığını anlamak için SPPI (Solely Payments of Principal and Interest) testinin yapılması ve finansal varlıkların buna göre sınıflandırılması gerekmektedir.

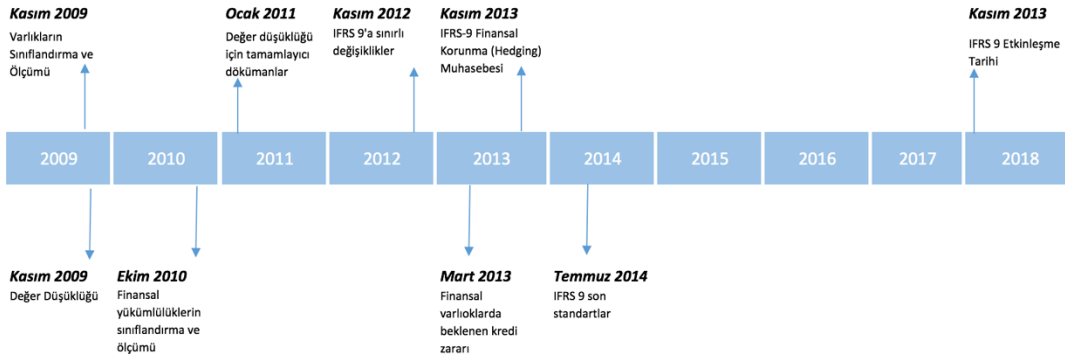
UFRS 9'a göre finansal varlıkların ölçülme kategorileri ve yapılması gereken detaylar bu bölümde detaylı olarak anlatılmıştır.

Bunun yanı sıra sektörde öne çıkan kredi tipleri ve UFRS-9'a göre sınıflandırılma biçimleri de ele alınmıştır.

3.1 UFRS-9'un Tarihsel Gelişimi

G20, 2009 Finansal Krizi sırasında, uluslararası muhasebe standardı belirleyicilerine yüksek kaliteli global standartlar için tek bir set oluşturmak amacı doğrultusunda çalışma görevi talebinde bulunmuştur. Bu talebe yanıt olarak IASB (International Accounting Standards Board) ve FASB (Financial Accounting Standards Board) yeni finansal araçlar standartlarının geliştirilmesi konusunda birlikte çalışmaya başlamıştır ve IAS 39'un yerini alması için projeyi hızlandırmaya karar vermiştir ve bunu üç ana safha haline getirmiştir. Bunlar; sınıflandırma ve ölçüm; değer düşüklüğü; ve hedging (riskten korunma). Burada riskten korunma ayrı bir proje olarak değerlendirilmektedir. (Price WaterHouse Cooper, 2014)

UFRS 9'un gelişimi Şekil 3.1'deki gibi özetlenmiştir.

Şekil 3.1 : UFRS-9'un tarihsel gelişimi (Price WaterHouse Cooper, 2014)

Kasım 2009'da Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumu (UMSK), Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) 39'un yerini alması projesinde ilk kilometre taşı olan UFRS 9'u yayınlamıştır. Bu standart, finansal varlıkların sınıflandırılmasını ve ölçülmesini yalnızca iki kategoriye ayırmayı hedeflemektedir, bunlar; itfa edilmiş maliyet ve gerçeğe uygun değer farkı kâr / zarara yansıtılan finansal varlıklar.

UMSK, finansal yükümlülükler ve finansal araçların finansal bilanço dışı bırakılması üzerine rehberlik etmesi üzerine Ekim 2010'da güncellenmiş UFRS-9'u yayınlamıştır. Bu raporda özellikle borç riskinin gerçeğe uygun değer farkını diğer kapsamlı gelirden sunması gerektiğinin belirtmiştir.

Mart 2013'te, UMSK, ilgilenen taraflar tarafından ortaya atılan özel uygulama soruları için ve ayrıca Finansal Muhasebe Standartları Kurumu (FASB) ile farklılıkları azaltmaya çalışmak için UFRS 9'a sınırlı değişiklikler üzerine bir açıklama taslağı yayınlamıştır.

Kasım 2013'te, UMSK makro riskten korunma hariç olmak üzere nihai riskten korunma gerekliliklerini yayınlamıştır.

Haziran 2014'te UMSK, yeni finansal riskten korunma muhasebesi, değer düşüklüğü ve sınıflandırma ile ölçüm gerekliliklerini içeren UFRS 9'un yeni ve eksiksiz bir sürümünü yayınlamıştır (Price WaterHouse Cooper, 2015) .

Yapılan bu değişikliklerden sonra UFRS 9 Türkiye'de 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

3.2 Finansal Varlıkların Ölçümü ve Sınıflandırılması

UFRS 9'a göre finansal varlıklar, yönetim modeline ya da sözleşmeye dayalı nakit akımlarının özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu noktada, bankanın elinde tuttuğu finansal varlığın vadesine kadar nakit akımından mı gelir elde edilecek, yoksa vadesinden önce satılacak mı sorusu önem kazanmaktadır. Bu sınıflandırma hem bankanın yönetim modeli hem de sözleşmeye bağlı nakit akışlarına bağlıdır. UFRS 9'a göre finansal varlıkların ölçülme kategorileri aşağıdaki gibidir. (Kamu Gözetim Kurumu, 2017 Sunumu Paragraf 4.1)

- İtfa edilmiş maliyeti üzerinden olan borçlanma araçları,
- Gerçeğe uygun değeri diğer kapsamlı gelirden (FVOCI) muhasebeleştirilen borçlanma araçları
- Gerçeğe uygun değer farkı kar/zarara yansıtılan borçlanma araçları

3.3 SPPI Test (Solely Payments of Principal and Interest)

Sözleşmeye bağlı nakit akımların yalnızca anapara ve faizden oluşup oluşmadığını anlamak için SPPI testinin yapılması ve finansal varlıkların buna göre sınıflandırılması gerekmektedir.

Bu sınıflandırmaya göre finansal varlığın yukarıda bahsedilmiş olan yerlerden hangisi içerisinde olacağına karar verilmelidir.

Şekil 3.2'de finansal varlığa göre bu testin nasıl yapılacağı ve sonuçlarının nasıl olacağı belirtilmiştir.

Şekil 3.2 : SPPI testinin yapılması, Kaynak: (Price WaterHouse Cooper, 2015)

Bir borçlanma aracı genel olarak, aşağıdaki koşulların her ikisini birden sağladığı durumda, **itfa edilmiş maliyeti** üzerinden ölçülür;

- Sözleşmeye dayalı nakit akışlarını toplama amaçlı bir iş modelindeki varlık olmalıdır,
- Finansal varlığın sözleşme şartlarında, yalnızca anapara ve anapara bakiyesine ödenen faiz nedeniyle nakit akışlarında belirli tarihlerde artış yaratmalıdır.

Bir borçlanma aracı, aşağıdaki koşulların her ikisinin birden karşılanması durumunda, normal olarak gerçeğe uygun değer farkı **diğer kapsamlı gelirden** (FVOCI) ölçülür:

- Varlık, hem sözleşmede bulunan nakit akışlarını toplayıp hem de satılabilir bir finansal varlık amacıyla elde tutulan bir iş modeli içinde tutulmalıdır,
- Finansal varlığın sözleşme şartlarında, yalnızca anapara ve anapara bakiyesine ödenen faiz nedeniyle nakit akışlarında belirli tarihlerde artış yaratmalıdır.

Sözleşmeye bağlı nakit akışlarından gelir elde etme amacıyla değil de **sadece satış amacıyla elde tutulan varlıkların gerçeğe uygun değer farkı kar/zararda** takip edilir. Bunun yanı sıra yukarıda bahsedilen iki portföye de girmeyen finansal varlıkların gerçeğe uygun değeri kar/zararda takip edilir. (Ernst & Young, 2015)

İtfa edilmiş maliyeti üzerinden ve gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden ölçülen finansal varlıklar için karşılık ayrılırken, gerçeğe uygun değeri kar/zararda takip edilen finansal varlıklar için karşılık ayrılmaz.

3.3 Banka Bilançosu İçin UFRS 9 Kapsamındaki Finansal Varlıklar

Karşılık ayrılması gereken ya da gerçeğe uygun değeri kar/zararda ve özkaynaklarda takip edilen finansal varlıklar için yukarıdaki gibi bir test yaparak hangi kısımda olması gerektiğine karar verilmelidir.

Banka bilançolarında bulunan kalemlerin vadeye kadar elde tutulup tutulmayacağı burada önem verilmesi gereken en önemli konulardan bir tanesidir. Bilanço kalemlerinin hepsi için bu testin yapılması ve yönetim modelinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda UFRS-9'a göre Finansal Varlıklar için nasıl hareket edilmesi gerektiği gösterilmektedir. (Kamu Gözetim Kurumu, 2017, Paragraf 5.5.1)

Çizelge 3.1: Banka bilançosu için UFRS 9 kapsamındaki finansal varlıklar (Ernst & Young, 2017)

Ana Kalem	Alt Kalem	TFRS 9 Etkisi		
		SPPI Test	Yönetim Modeli	Karşılık ayrılma
Nakit Değerler ve Merkez Bankası		Sözleşmeye bağlı nakit akışlarının, sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemeleri içermektedir.	Elde tutma amacı	Evet
Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler			Satış amacı	Hayır
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar			Geçerli değil	Hayır
Bankalar			Elde tutma amacı	Evet
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Sermayede Payı Temsil Edilen Menkul Değerler		Stratejik yatırım olup olmadığı değerlendirilmelidir.	Hayır
	Devlet Borçlanma Senetleri		Elde tutma ve satış amacı	Evet
	Diğer Menkul Değerler			
Krediler ve Alacaklar			Elde tutma amacı	Evet
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	Devlet Borçlanma Senetleri		Elde tutma amacı	Evet
	Diğer Menkul Değerler			
Diğer Aktifler	272-273-274-275 hesaplar		Elde tutma amacı	Evet
	278-279 hesaplar		Elde tutma amacı	

3.4 Sektörde Öne Çıkan Kredi Tipleri ve Değerlendirilmesi

Yukarıdaki tabloda bankanın aktif kalemleri ve UFRS etkisi özet bir şekilde gösterilmektedir. Bir bankanın aktifinde bulunan en önemli kalem kuşkusuz krediler bakiyesidir. Türkiye bankacılık sektöründe krediler aktifin yaklaşık olarak %60-65'ini oluşturmaktadır. Durum böyle olduğunda karşılıkların artıp azalmasında da en önemli kalemin banka kredileri olduğunu söyleyebiliriz.

Krediler de kendi içerisinde çok farklı şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Kredilerin bu kadar çok çeşitli olması UFRS-9'a göre sınıflandırılmasında da farklılık yaratmaktadır. Her kredinin kendi içerisinde değerlendirilip SPPI Testi'ne tabi tutulması gerekmektedir. Bunun sonucunda da nasıl ölçüleceğine karar verilmelidir.

Aşağıda karşımıza en çok çıkan kredi tipleri ve bu kredilerin UFRS 9 ve SPPI testine göre değerlendirilmesi gösterilmektedir.

3.4.1 Proje finansman kredileri

Kredinin geri ödemesi ve Banka'ya getirisinde konu projenin performansına göre değişiklik gösteren bir yapı var ise testi geçemez.

Kredilerinin kredinin verilme tarihindeki sözleşme şartları uyarınca takip ediliyor ve paranın zaman değeri kapsamında fiyatlandırılıyor ise testi geçer.

3.4.2 Eximbank kredileri

Eximbank kredileri ve kredi kartları gibi faizi regülasyona dayalı olarak belirlenen krediler aşağıda belirtilen konularda güvence sağlanıyor ise bu faiz oranlarının geçerli olduğu finansal araçlar SPPI testinden geçebilir; [UFRS B4.1.9E]

- Regülasyona tabi faiz oranının paranın zaman değeri kavramı çerçevesinde kabul edilebilir ve karşılaştırılabilir bir oran olması,
- Standart bir kredi anlaşması ile çelişecek, kredinin nakit akışında risk ve dalgalanmalara sebebiyet verecek bir unsur barındırmaması.

3.4.3 Libora dayalı değişken faizli krediler

Değişken faiz oranına sahip finansal araçların sözleşmeye bağlı nakit akışları, ilgili faiz oranı paranın zaman değerini ve finansal aracın vadesi süresince mevcut olan kredi riskini yansıttığı

sürece, anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemeleri olarak nitelendirilir.

LIBOR sermaye piyasalarında sık kullanılan ve kabul edilmiş bir faiz oranı olduğu için UFRS 9 kapsamında bir SPPI testi bozacak bir unsur olduğu düşünülmemektedir.

Libor yenilenme vadesi ile faiz ödeme sıklığı arasında bir uyumsuzluk var ise bu ürün ‘referans nakit akım’ testine tabi tutulmalıdır.

3.4.4 Erken ödeme opsiyonlu krediler

Erken ödeme opsiyonlu kredilerde erken ödemede tahsil edilen tutar açıkta kalan tüm anapara ve faiz ödemelerini karşılayacak şekilde yapılıyorsa SPPI testini geçmektedir.

Erken ödemeye yol açan sözleşme koşulları paranın zamanını ve tutarını değiştirecek koşullara yol açmaktadır bu yüzden açıkta kalan tüm anapara ve faiz ödemeleri makul bir tazminat ile tahsil edilmiyorsa ürün ‘referans nakit akım’ testine tabi tutulmalıdır.

3.4.5 Değişken faizli tahviller

Değişken faiz oranına sahip finansal araçların sözleşmeye bağlı nakit akışları, ilgili faiz oranı paranın zaman değerini ve finansal aracın vadesi süresince mevcut olan kredi riskini yansıttığı sürece, anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemeleri olarak nitelendirilir.

Hazine ihalesi aracılığı ile alınan FRN kağıtlarda faiz oranı market fiyatlamaına göre Hazine tarafından paranın zaman değerine göre belirlendiği için SPPI testi geçmektedir.

3.5 Yönetim Modelinin Değerlendirilmesi

Yukarıdaki konulara karar verebilmek için en önemli konulardan birisi de bankanın yönetim modelidir. Bankanın yönetim modelinde UFRS-9’a göre aşağıdaki konulara dikkat edilmesi gerekmektedir.

- Yönetim modeli değerlendirmesi Banka’nın gerçekleşmesini olası gördüğü senaryoların dikkate alınmasıyla oluşturulmalıdır. "En kötü durum" veya "stres" senaryoları dikkate alınmamalıdır.
- Yönetim modeli değerlendirmesi yapıldığı tarihte Banka’nın mümkün olan tüm ilgili ve objektif bilgiyi dikkate almış olması şartıyla, gerçekleşen nakit akışlarının yönetim modeli değerlendirmesinin yapıldığı tarihte tahmin edilen nakit akışlarından farklı olması, Banka’nın finansal tablolarında bir geçmiş dönem hatasına yol açmaz veya Banka’nın söz konusu yönetim modeli

kapsamında elde tutulan diğer finansal varlıkların yeniden sınıflandırmasını gerektirmez.

- Banka, yeni alınan ve/veya ihraç edilen finansal varlıkları yönetim modeli kapsamında değerlendirdiğinde geçmişte gerçekleşen nakit akımlarını ve tüm bilgiyi dikkate almalıdır.
- Vadeye kadar elde tutulacak kıymetlerin nakit akışlarının geçmişte nasıl gerçekleştiği finansal varlıkların gelecekte nasıl sınıflandırılacağını etkilemektedir.
- Banka'nın yönetim modeli, yönetimin bireysel bir finansal araca ilişkin niyetine bağlı olmamalıdır. Dolayısıyla sınıflandırma finansal araç bazında değil ilgili finansal araç grubunun geneli için geçerli olmalıdır. Bir Banka'nın finansal araçların yönetimine ilişkin birden fazla yönetim modeli olabilir; sınıflandırmanın raporlayan Banka seviyesinde belirlenmesine gerek yoktur. Örneğin, bir Banka hem sözleşmeye bağlı nakit akışlarını tahsil etmek amacıyla yönettiği bir yatırım portföyünü, hem de gerçeğe uygun değer değişikliklerini nakde dönüştürmek için alım satım amacıyla yönettiği başka bir yatırım portföyünü elinde bulundurabilir. (Kamu Gözetim Kurumu, 2017, 9.B4.1.2).
- Özkaynağa dayalı tüm yatırımlar gerçeğe uygun değeri ile ölçülmelidir. Maliyet istisnası ancak aşağıda detaylandırılmış koşullar geçerli ise ve yatırımın maliyeti değerinin en doğru göstergesi ise geçerlidir. Yönetim, eğer bu varlıkları alım satım amaçlı elinde tutmuyorsa gerçeğe uygun değer değişimlerini diğer kapsamlı gelir tablosunda gösterebilir. Bu sınıflandırma ilk muhasebeleştirme sırasında araç araç yapılmalıdır ve geri dönüşü yoktur. Yani bu finansal varlık satıldığında ya da bilanço dışına çıkarıldığında bile, gerçeğe uygun değer değişimlerinin etkisi gelir tablosuna yansıtılamaz (Ernst&Young, 2011).

Çizelge 3.2: Yönetim modelinin değerlendirilmesi (Ernst&Young, 2011).

Sınıflandırma Öncesi Portföy				
Sınıflandırma Sonrası Ölçüm Yöntemi		IRR	GUD DGY	GUD K/Z
	IRR		Daha önce Diğer Kapsamlı Gelirde muhasebeleşen tutar ters çevrilerek bilanço tutarı IRR değerine getirilecektir.	Finansal varlığın sınıflama tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değeri taşınan değeri haline gelir ve üzerinden IRR hesaplanmaya başlanır. Sınıflama tarihi itibarıyla kredi değer düşüklüğü hesaplamasına tabi tutulacaktır.
	GUD DGY	Sınıflandırma öncesi taşınan değer ile sınıflama anındaki gerçeğe uygun değer arasındaki fark kapsamlı gelire yansıtılacaktır.		Sınıflandırma tarihinde finansal varlığın gerçeğe uygun değeri yeni taşınan değeri olur ve üzerinden IRR hesaplanmaya başlanır. Sınıflama tarihi itibarıyla kredi değer düşüklüğü hesaplamasına tabi tutulacaktır.
	GUD K/Z	Sınıflandırma öncesi taşınan değer ile sınıflama anındaki gerçeğe uygun değer arasındaki fark Kar Zarar'a sınıflanacaktır.	Sınıflandırma tarihinde finansal varlığın gerçeğe uygun değeri yeni taşınan değeri olur ve daha önce özkaynaklarda takip edilen tutar Kar Zarar'a sınıflanır.	

4. UFRS-9'A GÖRE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ HESAPLANMASI

UFRS-9'un en önemli özelliklerinden birisi de geleceğe dönük olarak kredi zarar olasılıklarını hesaplamasıdır. BDDK, kredileri değerliliklerine göre beş grupta sınıflandırırken UFRS-9'a geçişte artık krediler üç aşamada inceleneceklerdir.

BDDK'ya göre kredilerin sınıflandırılmasına göre karşılık ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra UFRS-9 'a göre değer düşüklüğü ve beklenen kredi zararı hesabı da kredilerin gruplandırılmasına göre değişmektedir.

Bu bağlamda kredilerin değerlendirilmesi ve hangi grupta izleneceği önem arz etmektedir ve bu bir standartta bağlanmıştır.

Kamu Gözetimi Kurumu, TFRS 9'a göre (2017) kredi zararı, "İşletmeye sözleşmeye dayalı olarak vadesi geldikçe gerçekleşecek nakit akışlarının tamamı ile işletmenin tahsil etmeyi beklediği nakit akışlarının tamamı arasındaki farkın (tüm nakit açıklarının) başlangıçtaki etkin faiz oranı (ya da satın alındığında veya oluşturulduğunda kredi-değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklar için krediye göre düzeltilmiş etkin faiz oranı) üzerinden hesaplanan bugünkü değeridir." (s. 33).

Aynı şekilde yine Kamu Gözetimi Kurumu, TFRS 9'a göre (2017) beklenen kredi zararı, "kredi zararlarının, ilgili temerrüt risklerine göre ağırlıklandırılmış ağırlıklı ortalamasıdır" (s. 34).

Bu bölümde UFRS-9'a göre kredilerin hangi aşamada izleneceği ve her aşamada beklenen kredi zararının nasıl hesaplanacağı anlatılmıştır.

4.1 UFRS-9'a Göre Kredilerin Aşamaları

Daha önceki bölümlerde UFRS-9'un sınıflandırma ve ölçme başlığı altında finansal varlıklar ve finansal yükümlülüklerin nasıl sınıflandırılacağı ve sınıflandırmanın sonucu olarak bu kalemlerin nasıl muhasebeleştirileceği belirtilmiştir.

UFRS-9'a göre krediler yukarıda da belirttiğimiz gibi 3 aşamalı değer düşüklüğü modeline göre izlenmektedir ve hangi aşamada kredi değerliliğinde ne gibi değişimler olması gerektiği aşağıda açıklanmaktadır (KPMG, 2016).

4.1.1 Birinci aşama

Standart nitelikli olan ve kredi riskinde ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli derecede artış olmayan krediler birinci aşamada izlenmektedir ve bu krediler için 12 aylık beklenen kredi zararı hesabı yapılır ve hesaplanan tutar kadar değer düşüklüğü kar zararda muhasebeleştirilir (Kamu Gözetimi Kurumu, 2017, paragraf 5.5.5).

Birinci aşamada olan bir kredinin faiz geliri taahhuku brüt kredi tutarı üzerinden, etkin faiz oranı kullanılarak kar veya zararda muhasebeleştirilir.

4.1.2 İkinci aşama

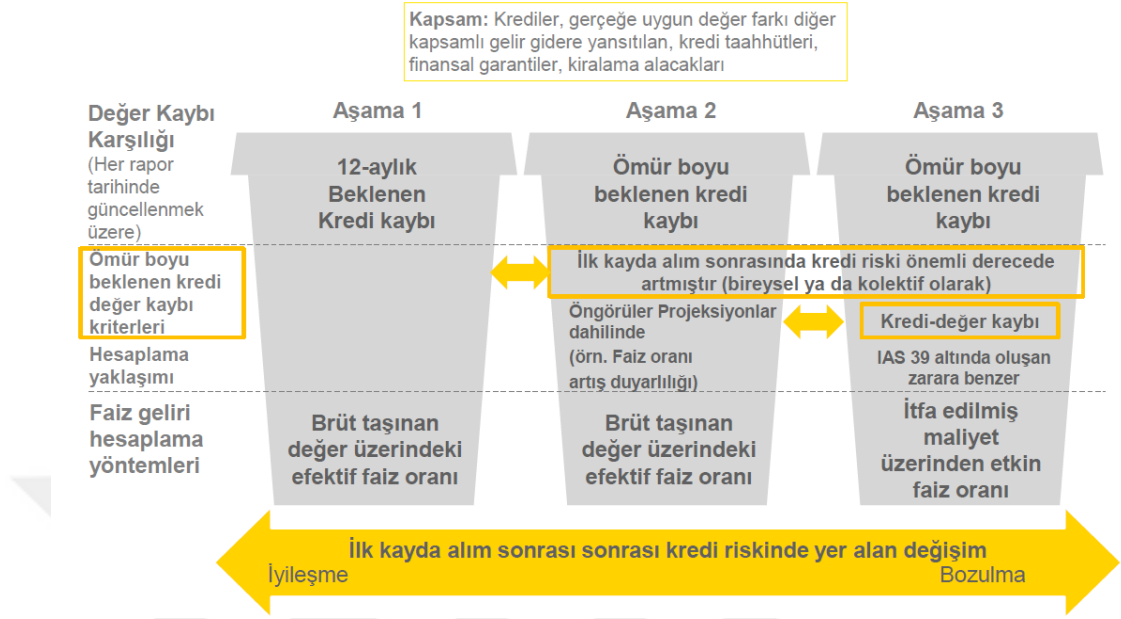
Bir kredinin aşama ikiye alınması için kredi riskinde ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artış olması ve kredinin normalin altında olması gerekmektedir. İkinci aşamaya geçen krediler için ömür boyu beklenen kredi zararı hesabı yapılır ve hesaplanan tutar kadar değer düşüklüğü kar zararda muhasebeleştirilir. İkinci aşamaya geçen kredilerin riskinde artış olması ve ömür boyu değer düşüklüğü hesabı yapılmasından dolayı birinci aşamada olan kredilere göre ayrılacak değer düşüklüğü karşılığı çok daha fazla olmaktadır (Kamu Gözetimi Kurumu, 2017, paragraf 5.5.3- 5.5.4).

İkinci aşamada olan bir kredinin, faiz geliri taahhuku brüt kredi tutarı üzerinden, etkin faiz oranı kullanılarak kar veya zararda muhasebeleştirilir.

4.1.3 Üçüncü aşama

Üçüncü aşamada bulunan kredilerin riskinde önemli derecede artış bulunması ve kredinin temerrüt halinde olması gerekmektedir. Bu krediler için ömür boyu beklenen kredi zararı hesabı yapılır ve hesaplanan tutar kadar değer düşüklüğü kar zararda muhasebeleştirilir. Bu aşamada olan krediler, temerrüt halinde olmasından dolayı ikinci aşamadaki krediler ile karşılaştırdığımızda ayrılacak olan değer düşüklüğü karşılığı daha fazla olmaktadır (Kamu Gözetimi Kurumu, 2017, paragraf 5.5.3-5.5.4).

Üçüncü aşamada olan bir kredinin, faiz geliri taahhuku net kredi tutarı üzerinden, etkin faiz oranı kullanılarak kar veya zararda muhasebeleştirilir.

Şekil 4.1 : UFRS-9’a göre kredi aşamaları (Ernst&Young, 2015)

Yukarıdaki şekilde kredi riskindeki değişime göre aşamalar ve değer düşüklüğünün nasıl ele alınacağı özetlenmiştir.

4.2 Kredi Riskinde Önemli Artışın Belirlenmesi

Kamu Gözetimi Kurumu, TFRS-9’a göre (2017), “İşletme her raporlama tarihinde, finansal araçtaki kredi riskinde ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli bir artış olup olmadığını değerlendirir. İşletme, bu değerlendirmeyi yaparken, beklenen kredi zararları tutarındaki değişiklik yerine finansal aracın beklenen ömrü boyunca temerrüt riskinde meydana gelen değişikliği kullanır. Bu değerlendirmeyi yapmak için işletme raporlama tarihi itibarıyla finansal araca ilişkin temerrüt riski ile ilk defa finansal tablolara alma tarihi itibarıyla finansal araca ilişkin temerrüt riskini karşılaştırır ve aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana kredi riskindeki önemli artışların göstergesi olan makul ve desteklenebilir bilgileri dikkate alır.” (s.14)

Bunun yanı sıra, kredi riskinde önemli artışın tespit edilmesinde kredinin sözleşmeye bağlı nakit akışlarının vadesinde yaşanan gecikmelerden de faydalanılabilmektedir.

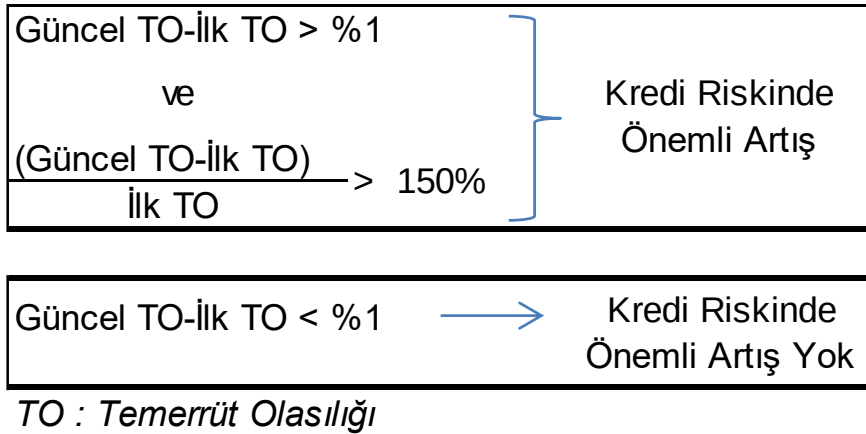
Sözleşmeye bağlı ödemelerde vadenin 30 gün aşılmış olması durumunda, finansal varlığın ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana kredi riskinin önemli ölçüde arttığı ile ilgili olarak aksi ispat edilebilir bir ön kabul yapılabilmektedir.

Finansal aracın finansal tablolara ilk defa alınmasından bu yana kredi riskinde önemli ölçüde artmadığını kanıtlayan desteklenebilir bilgiye ulaşılır ise, sözleşmeye bağlı ödemelerinde 30 günden fazla aşım olsa dahi ön kabulün aksi ispat edilebilir.

Sözleşmeye bağlı ödemelerinde 30 günden fazla aşım olmadan önce kredi riskinde önemli derecede artış olduğu kabulü geçerli değildir (Kamu Gözetimi Kurumu, 2017, paragraf 5.5.11).

Kredi riskinin önemli derecede artmış olması ile ilgili olarak pratikte temerrüt olasılığındaki artıştan da faydalanılabilmektedir. Bununla ilgili olarak “SICR-Significant Increase in Credit Risk” testi yapılmaktadır.

Kredinin ilk verildiği tarihteki temerrüt olasılığı ile günceldeki temerrüt olasılığı arasında %1’den fazla fark var ve finansal tablolara ilk giriş günündeki temerrüt olasılığı ile günceldeki temerrüt oranı arasındaki farkın, finansal tablolara ilk giriş günündeki temerrüt olasılığına oranı %150’den fazla ise kredi riskinde önemli derecede artış bulunmaktadır. Aşağıdaki şekilde bu durum özetlenmiştir.

Şekil 4.2: Kredi riskinde önemli artış kriterleri (Kamu Gözetim Kurumu, 2017)

4.3 Beklenen Kredi Zararı

Beklenen kredi zararı hesabı her aşamadaki kredi için farklı olarak hesaplanmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi birinci aşamadaki krediler için 12 aylık yani 1 yıllık beklenen kredi zararı hesabı, ikinci ve üçüncü aşamadaki krediler için ömür boyu beklenen kredi zararı hesaplanmaktadır.

Üçüncü aşamada bulunan kredilerin temerrüt halinde krediler olması sebebi ile temerrüt olasılığı %100 alınmalıdır.

4.3.1 ECL tanımı

Gelecek dönemlerde beklenen kredi zararını ifade etmektedir. Bankanın geçmiş verilerine dayanarak önümüzdeki 12 ay boyunca ya da kredinin yaşamı boyunca oluşak kredi zararını yönelik beklentileri ifade etmektedir (Grant Thornton, 2015).

TFRS-9 ile birlikte gelen beklenen kredi zararı hesabı standartları, bazı kötü durumları tetikleyici olaylar gerçekleşmemiş bile olsa gelecekteki kredi kayıplarının olasılığına dikkat çekerek, ileriye yönelik bir yaklaşım getirmiştir (Cohen & Edwards, 2017).

TFRS-9'a göre ileriye dönük PD, LGD ve EAD parametreleri hesaplanarak bu bağlamda bir beklenen kredi zararı hesaplanmaktadır. Basitçe, bir kredinin tutarı, temerrüt halinde kayıp oranı ve o kredinin batma olasılığı çarpılarak beklenen kredi zararı hesabı yapılmaktadır (Xu, 2016).

4.3.2 PD tanımı

Probability of Default (PD), Türkçe adıyla Temerrüt Olasılığı (TO), bir kredinin sözleşmeden doğan yükümlülüklerle uyulmaması sebebiyle raporlama tarihinden sonraki oniki aylık süre içindeki temerrüt etme olasılığını göstermektedir. Bu haliyle PD, beklenen kredi zararını hesaplamak ve kredi riskindeki önemli artış kararını vermek için gerekli önemli bir parçadır. Buna göre; iki farklı PD bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır (Deloitte, 2017):

- **Oniki aylık PD:** Bir hesabın raporlama tarihini takiben oniki ay içinde temerrüt etme olasılığıdır.
- **Ömür boyu PD:** Bir hesabın vade sonuna kadar geçerli olan temerrüt etme olasılığıdır.

Oniki aylık PD birinci aşamadaki, ömür boyu PD ise ikinci ve üçüncü aşamadaki kredilerin beklenen kredi zararı hesaplamasında kullanılmaktadır.

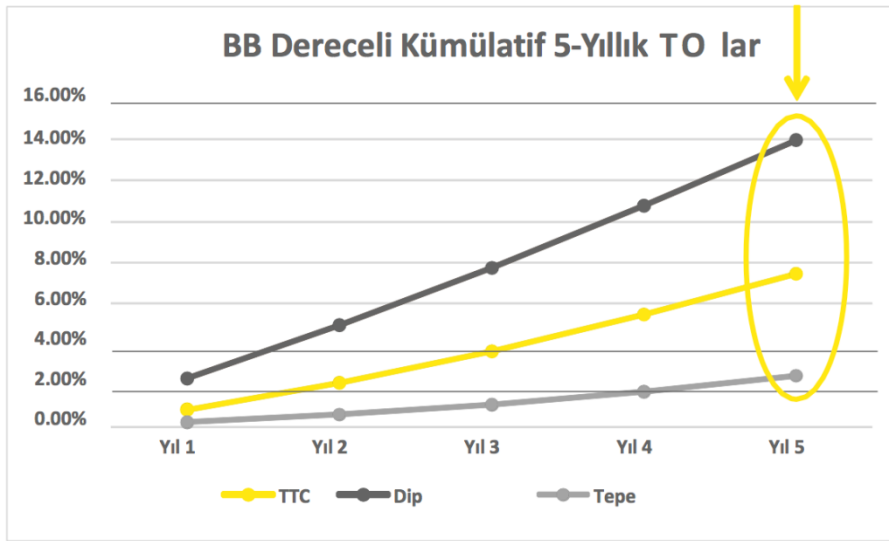
UFRS-9 gereği; ömür boyu bakış açısı, gelecekteki her yıl için farklı bir PD tahmininin üretilmesini gerekli kılmaktadır ve makroekonomik beklentiler, PD tahminin içine yedirilmelidir.

PD, bankada bulunan her segment, portföy ve ürün için ayrı ayrı olarak hesaplanmaktadır ve ileriye dönük olarak makroekonomik öngörülerini de içerecek şekilde hesaplanmaktadır.

Basel'in içsel derecelendirme sistemine göre daha önce temerrüt olasılıklarının bazı parametrelere göre yapılması beklenmekteydi. İçsel derecelendirme sistemine göre beklenen değerlerin dipten tepeye kadar tüm ekonomik döngü için tahmininin (TTCThrough-the-Cycle) yapılması gerekmektedir. UFRS-9'a göre ise, belirlenen bir zaman aralığı için (PIT-Point-in-time) temerrüt olasılıklarının hesaplanması gerekmektedir. Bu durumda bazı düzeltmelerin bankalar tarafından yapılıyor olması gerekmektedir.

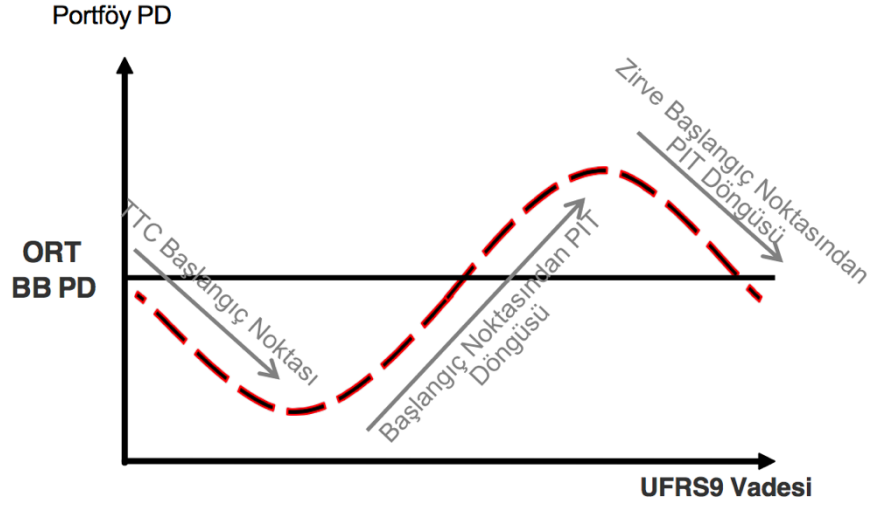
TTC modeli her döngüsel durumda TTC hattını oluştururken, PIT modeli ilk ve gelecek yıllar için kredi koşullarından etkilenen daha doğru bir tahmin ortaya koymaktadır.

Aşağıdaki şekilde görüleceği gibi BB ratingli kümülatif beş yıllık temerrüt olasılıkları için, TTC modelinde yukarıdan aşağıya doğruluk sapması yüksektir.

Şekil 4.3: TTC modeline göre temerrüt olasılıkları (Ernst&Young, 2017)

Aşağıdaki şekilde ise BB ratingine sahip bir portföyün PIT modeline göre döngüleri gösterilmektedir. Sadece belirli bir zaman aralığı değil, vadeye kadar ki ekonomik öngörülerini de kapsayacak şekilde bir temerrüt olasılığı modeli oluşturulmaktadır.

Şekil 4.4 : PIT modeline göre temerrüt olasılıkları (Ernst&Young, 2017)

4.3.3 LGD tanımı

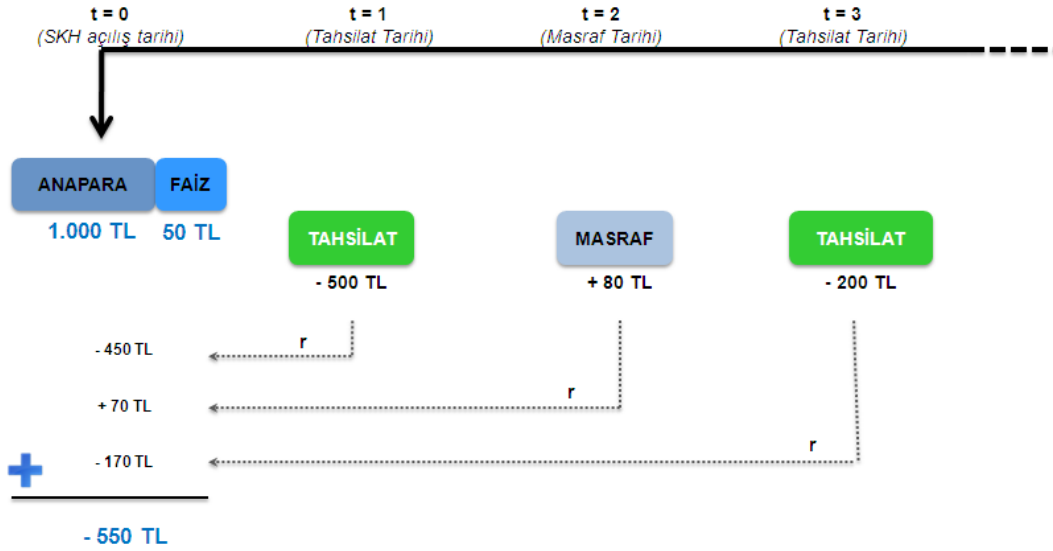
Loss Given Default (LGD) Türkçe adıyla Temerrüt Halinde Kayıp (THK), temerrüt eden alacakların yüzdesel ekonomik kaybı olarak ifade edilir. Temerrüde düşen kredinin takibe alındıktan sonra, temerrüt tarihine iskonto edilmiş (net) tahsilat yüzdesinden arta kalan kısmıdır. Temerrüt tarihinden sonraki süreçte, sağlanan tahsilattan, alacağın tahsiline ilişkin yapılan idari ve yasal masrafların düşülmesi sonrası kalan tutar “net tahsilat” tutarını ifade etmektedir (Deloitte, 2013).

Aşağıda LGD formülüne yer verilmiştir;

$$LGD(\%) = 1 - Net\ Tahsilat\ Oranı\ (\%) \quad (4.1)$$

Takip sürecindeki tahsilatların ve masrafların temerrüt tarihine indirgenmiş değerleri üzerinden hesaplanmaktadır. Tahsilat sürecinde yapılan doğrudan ve dolaylı masraflar hesaplama dahil edilmektedir.

Aşağıda temerrüt etmiş örnek bir hesap için temerrüt halinde kayıp yöntemine göre hesaplama yapılmıştır.

Şekil 4.5: LGD hesaplaması

t=0 anında temerrüt eden ve 1.000 TL anapara ile 50 TL faiz borcu olan bir kredi hesabına, t=1 döneminde 500 TL tahsilat sağlanmış, t=2 döneminde 80 TL masraf yapılmış ve t=3 döneminde 200 TL daha tahsilat sağlanmış olsun. Nakit akımları t=0 noktasına r faiz oranı ile iskontolanarak, temerrüt tarihindeki değerleri tespit edilmiştir. Toplam temerrüt tutarının 1.050 TL ve masraflar düşülerek temerrüt tarihine indirgindikten sonra 550 TL net tahsilat sağlanan bu örnekte, $550/1.050 = \%52,38$ oranında tahsilat sağlanmış olup, bu hesap için $1-52,38 = \%47,61$ oranında kayıp oluşmuştur.

Yukarıda hesaplaması örneklenen hesap bazlı LGD değerlerinin adet ya da tutar ağırlıklı ortalaması alınarak portföyün LGD değerine ulaşılmaktadır.

Bu hesaplama bankanın geçmiş verilerinden elde edilerek her portföy ve ürün bazında tek tek yapılması gerekmektedir.

LGD hesabında tahsilat gözlemleme süresi önem arz etmektedir. Örneğin sadece 3 ay tahsilat görmüş bir hesabın daha yüksek bir kayıp oranı olması beklenirken 60 ay tahsilat görmüş bir hesabın daha düşük kayıp oranına sahip olması beklenmektedir. Daha gerçekçi LGD tahmini yapabilmek için tahsilat süreci henüz tamamlanmayan hesaplar analize hiç dahil edilmemelidir. Bu amaçla portföy bazlı tahsilat süreleri hesaplanmalı ve bu süreleri doldurmamış müşteriler analiz kapsamı dışında bırakılmalıdır.

4.3.4 EAD tanımı

BDDK'ya göre karşılık hesaplaması yapılırken daha önce anlatıldığı gibi nakdi krediler ve gayri nakdi krediler için farklı oranlar dikkate alınarak bir tutar bulunmaktaydı.

UFRS-9'a göre ise karşılık hesabı yapılırken gayri nakdi kredilerin riske dönüşüm oranları dikkate alınmaktadır. Exposure at Default (EAD), Türkçe adıyla temerrüt halinde risk, TFRS-9'a göre gayri nakdi kredilerin krediye dönüşüm oranıyla çarpılıp, nakdi krediler ile toplanmasıyla bulunmaktadır. Krediye dönüşüm oranı, CCF (Credit Conversion Factor) gayri nakdi kredilerin toplam risk içindeki payını belirlediğinden dolayı UFRS-9 için önem arz etmektedir (Tong & Mues & Brown & Thomas, 2016).

BDDK tarafından standart yaklaşım kapsamında kullanılmak üzere belirlenen CCF oranları mevcut olmakla birlikte, bankanın bu oranları kendi içsel verisi ile hesaplaması, bankanın iç dinamiklerini yansıtacağından, daha doğru bir bilgi olacaktır.

Gayri nakdi kredilerin (teminat mektubu, akreditif, kabul kredileri), kredi kartlarının ve kredili mevduat ürünlerinin krediye dönüşme oranı UFRS-9 yaklaşımı kapsamında veri hesaplamalarına dahil edilerek güncellenmektedir.

Krediye Dönüşüm Oranı (Credit Conversion Factor-CCF) limit tanımlanan ürünlerin raporlama tarihinden batmaya kadar geçen süreçte limit boşluğunun ne kadarının riske dönüşeceğini tahmin eden orandır. Kredi kartı, kredili mevduat hesabı (tek hesap), teminat mektubu gibi ürünlerin müşteriye tanımlanması herhangi bir nakit transferinin oluşmadığı, müşterilere limitin tanımlandığı ürün tipleridir. Bu ürünler için nakit akışı yani limitin riske dönüşmesi (gayri nakdi ürünler için tazmin olma durumu) çoğunlukla müşteri tarafından ürün kullanıldığında oluşturulur. CCF bu nakit akışının yani batma tarihi ile raporlama tarihi arasındaki süreçte limitin ne kadarının riske dönüşeceğini tahmin eden orandır.

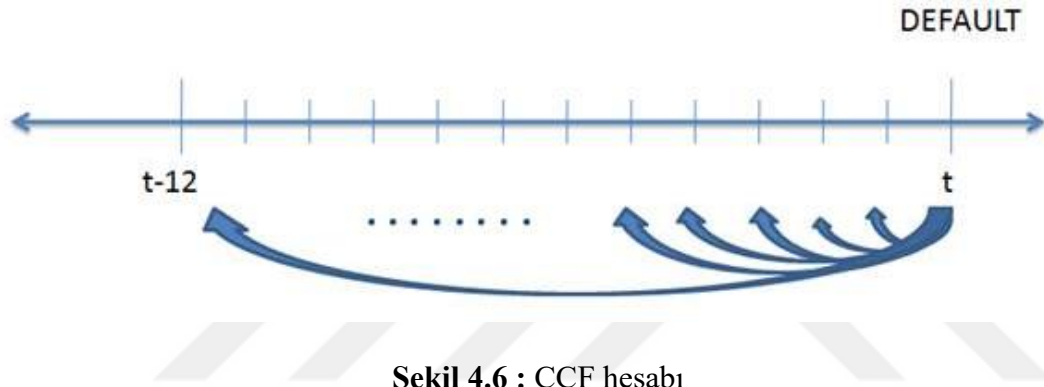
Karşılık hesaplamalarına konu olan toplam risk bakiyesi nakde dönüşmüş riskin hepsi ve hesapların kalan limitinin CCF ile çarpılması ile bulunan gayri nakdi riskin toplamıdır.

Tazmin olan teminat mektubu, akreditif ve kabul kredileri için, müşteri ve hesap numarası bazında, kredi türü, tazmin dönemi, tazmin tutarı, işkolu ve para birimi bilgileriyle bir liste oluşturulmaktadır. Bu listeden müşteri ve hesap numarası bazında,

ürün kodu, işkolu ve para birimi itibariyle nakde dönen gayrinakdi kredi toplamlarını içeren bir tabloda özetlenmektedir.

İkinci adımda, ilk tabloda olan müşterilerin tüm gayrinakdi kredi kullandırmaları müşteri numarası, kredi türü, kullandırım tutarı ve para birimi bilgileriyle bir listeye alınmaktadır. Bu liste de müşteri ve hesap numarası bazında, ürün kodu ve para birimi itibariyle kredi kullandırım toplamalarını içeren bir tabloda özetlenmektedir.

Müşteri bazında hedef değişken ataması yapılmaktadır. Müşterilerin sorunlu kredi hesabı açılış tarihleri ve temerrüt tutarları getirilmektedir. Temerrüt tarihinden bir yıl önceki dönemdeki gayrinakdi kredilerinin ne kadarının tazmin olduklarına ilişkin ürün, dönem bazlı tazmin tutarı/limit hesaplaması yapılmaktadır.

Bu sonuçlar istatistiksel olarak risk göstergelerine göre gruplandırılmıştır. Analizlerin sonucunda oluşan risk göstergeleri; ürün ve segment bazında oluşmaktadır.

Bunların yanı sıra belirlenmiş olan nihai CCF ortalaması; BDDK'nın yasal CCF kullanım oranlarından daha az olmamalıdır.

4.3.5 Beklenen Kredi Zararı Hesabı

Kamu Gözetim Kurumu, TFRS-9'a göre (2017) "Beklenen kredi zararlarının ölçümünde üç temele unsur dikkate alınmalıdır. Bunlar; (a) muhtemel sonuç aralığı değerlendirilerek belirlenen tarafsız ve olasılıklara göre ağırlıklandırılmış tutar, (b) paranın zaman değeri ve (c) geçmiş olaylar, mevcut koşullar ve gelecekteki ekonomik koşullara ilişkin tahminler hakkında raporlama tarihi itibarıyla aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen, makul ve desteklenebilir bilgi" (s.75).

Beklenen kredi zararının hesaplanmasında daha önce de bahsedildiği gibi 12 aylık beklenen kredi zararı hesabı ya da ömür boyu kredi zararı hesabı yapılmaktadır.

Birinci aşamada olan krediler için 4.2 formülü kullanılarak beklenen kredi zararı hesabı yapılmaktadır (KPMG,2015). Formül 4.2'ye göre PD, LGD ve EAD parametrelerinin tanımlamaları önceki bölümde yapılmıştı, D parametresi bu formülde yılı ifade etmektedir ve birinci aşamada bulunan firmalar için 1 alınmalıdır.

$$ECL=PD_1*LG D_1*EAD_1*D_1 \quad (4.2)$$

Kredi değerliliğinde önemli derecede artışın belirlenmesi halinde ilgili kredi ikinci aşamaya alınır ve kredi için ömür boyu kredi zararı hesabı yapılmaktadır. Ömür boyu beklenen kredi zararlarının hesaplanması, 12 aylık beklenen kredi zararlarından önemli derecede farklılık göstermektedir (Aytürk Yusuf, 2016).

Formül 4.3'te daha önce tanımları yapılmış olan PD_t, LGD_t ve EAD_t değerleri kredi vadesi boyunca değişiklik göstermektedir ve her yıl için ileriye dönük olarak ayrı ayrı geçmiş verilerden yararlanılarak tahmin edilmektedir. Dt parametresi ise hesaplama yapılacak yılı belirtmektedir. r operatörü kredinin efektif faiz oranını, t operatörü ise yılı ifade etmektedir.

$$ECL = \sum_{t=1}^t \frac{(PD_t * LGD_t * EAD_t)}{(1 + r)^t} \quad (4.3)$$

Kredinin artık temerrüt etmesi ile ilgili daha önce belirtilmiş olan durumlar gerçekleştiğinde kredi üçüncü aşamaya alınır ve beklenen kredi zararı aşağıdaki gibi hesaplanır.

Aşağıdaki formülden de görüleceği gibi PD değeri yerine formüle %100 değeri alınmaktadır. Üçüncü aşamaya geçmiş olan kredinin artık batma olasılığı %100 olmuştur, bu yüzden PD yerine formülde %100 değeri yer almaktadır.

$$ECL=\%100*LG D_1*EAD_1 \quad (4.2)$$

5. BEKLENEN KREDİ ZARARI HESABININ UFRS-9 UYGULAMASI

Bu bölümde UFRS-9'a geçiş ile birlikte bankaların bilançolarında ayırmış oldukları karşılık değişimini incelemek için bankanın firmalara vermiş olduğu varsayılan nakdi ve gayri nakdi tutarların üzerinden öncelikle BDDK'nın standartlarına göre ayrılan karşılıklar hesaplanmıştır.

UFRS-9'a geçişte kullanılacak olan beklenen kredi zararı hesaplaması bir önceki bölümde anlatılmıştı. Anlatılan hesaplama yöntemine göre ve BDDK'ya göre, her bir firma için beklenen kredi zararı hesaplanmış ve karşılaştırmaları yapılmıştır.

5.1. BDDK ve UFRS-9 Beklenen Kredi Zararı Hesaplamalarının Karşılaştırması

Bankanın 1. Grupta izlediği ve firmalara vermiş olduğu varsayılan nakdi ve gayri nakdi kredi tutarları Çizelge-1'de belirtilmiştir.

BDDK'ya göre, 1. Grupta bulunan nakit krediler için %1, gayri nakdi krediler için %0.5 karşılık ayrılması gerektiği için öncelikle bu oranlar üzerinden bir karşılık hesabı yapılmıştır.

EAD değeri, firmanın nakdi kredi bakiyesi ile gayri nakdi kredisinin CCF oranı ile çarpılarak bulunmuş halidir. Almış olduğumuz örneklem kümesi için CCF oranı ortalama %30 olarak varsayılmıştır. Sonuç olarak her firmanın EAD değeri nakdi kredileri ile gayri nakdi kredilerinin %30 ile çarpılması ile her firma için ayrı ayrı elde edilmiştir.

PD değeri her firmaya atanmış olan rating notunun bir karşılığı olarak hesaplanmıştır.

LGD değeri, daha önceki bölümde de anlatıldığı gibi bir firmanın temerrüt halinde rikin yüzdesel olarak kaybedilecek kısmını belirtmektedir. Bu değer istatistiki olarak geçmiş yılların verileri dikkate alınarak hesaplanmaktadır. 1. Grupta izlenen aşağıdaki kredi portföyü için LGD oranı %45 olarak varsayılmıştır.

Çizelge 5.1: Aşama-1 sınıfında bulunan krediler için BDDK ve UFRS-9 karşılaştırması

Kur
Nakit Karşılık
Gayri Nakit Karşılık
Para Birimi

3,772
1%
0,5%
TL

FİRMA	KS	Risk Rating	PD	Nakit Risk	Gayri Nakit Risk	Toplam Risk	Karşılık Tutarı (BDDK)	EAD	Karşılık -IFRS 9
FİRMA 1	1	17	4,680%	3.772.120.009	-	3.772.120.009	37.721.200	3.772.120.009	79.440.847
FİRMA 2	1	10	0,604%	-	3.387.166.167	3.387.166.167	16.935.831	1.016.149.850	2.764.105
FİRMA 3	1	9	0,420%	-	2.757.258.894	2.757.258.894	13.786.294	827.177.668	1.563.366
FİRMA 4	1	8	0,267%	1.902.113.137	136.168.004	2.038.281.141	19.701.971	1.942.963.538	2.336.287
FİRMA 5	1	9	0,420%	1.817.087.678	110.804.700	1.927.892.378	18.724.900	1.850.329.088	3.497.122
FİRMA 6	1	6	0,124%	890.363.915	895.027.348	1.785.391.263	13.378.776	1.158.872.119	645.051
FİRMA 7	1	14	2,094%	1.619.683.204	144.586.817	1.764.270.021	16.919.766	1.663.059.249	15.668.798
FİRMA 8	1	15	2,810%	1.167.921.198	2.050.101	1.169.971.299	11.689.462	1.168.536.229	14.776.141
FİRMA 9	1	16	3,626%	1.162.790.271	-	1.162.790.271	11.627.903	1.162.790.271	18.975.359
FİRMA 10	1	10	0,604%	-	1.092.985.328	1.092.985.328	5.464.927	327.895.599	891.933
FİRMA 11	1	10	0,604%	962.203.680	32.297.875	994.501.556	9.783.526	971.893.043	2.643.719
FİRMA 12	1	14	2,094%	925.738.147	57.600.301	983.338.448	9.545.383	943.018.237	8.884.808
FİRMA 13	1	6	0,124%	904.863.722	76.176.188	981.039.910	9.429.518	927.716.579	516.385
FİRMA 14	1	6	0,124%	929.074.028	183.610	929.257.639	9.291.658	929.129.111	517.171
FİRMA 15	1	11	0,870%	831.825.704	95.674.198	927.499.902	8.796.628	860.527.963	3.368.967
FİRMA 16	1	10	0,604%	784.012.925	73.345.313	857.358.238	8.206.856	806.016.519	2.192.506
FİRMA 17	1	8	0,267%	841.523.262	-	841.523.262	8.415.233	841.523.262	1.011.877
FİRMA 18	1	9	0,420%	465.162.134	331.802.909	796.965.043	6.310.636	564.703.007	1.067.289
FİRMA 19	1	10	0,604%	329.784.851	336.024.659	665.809.510	4.977.972	430.592.249	1.171.286
FİRMA 20	1	8	0,267%	81.618.089	385.246.055	466.864.144	2.742.411	197.191.905	237.110
		Toplam		19.387.885.956	9.914.398.468	29.302.284.424	243.450.852	22.362.205.496	162.170.127
		Ortalama	1,081%			Coverage Ratio	0,83%		0,73%
						Değişim	33,39%		

Gayrinakit Krediler için CCF oranı %30 alınmıştır.

LGD Stage-1 firmaları için %45 alınmıştır.

KS: Karşılık Sınıfı

Yukarıda yapılmış olan hesaplamaları incelediğimizde; BDDK için toplam risk tutarı 29.302.284.424 TL iken, UFRS-9'a göre bu rakam 22.362.205.496 TL'dir. Bunun nedeni yukarıda da bahsedildiği gibi UFRS-9'a göre EAD hesabı yapılırken gayri nakdi kredilerin CCF oranı ile çarpılmasından kaynaklanmaktadır.

BDDK'ya göre bahsedilen risk için ayrılması gereken karşılık tutarı 243.450.852 TL iken, UFRS-9'a göre bu tutar 162.170.127 TL'dir. BDDK'ya göre bu tutarın toplam riski karşılama oranı %0.83 iken, UFRS-9'a göre %0.73'tür.

Sonuçları incelediğimizde; yukarıda 1. Grupta olduğu varsayılan portföy için ayrılması gereken karşılık tutarının UFRS-9'a geçiş ile birlikte karşılık oranlarında yaklaşık olarak %33 azalış görüyoruz. Bu durumda bu grupta izlenen krediler için BDDK'nın daha muhafazakar bir politika izlediğini belirtebiliriz.

BDDK risk algısı olarak grup bazında karşılık oranlarında değişikliğe giderken UFRS-9 hem izlendiği grup bazında, hem de firma bazında -hatta ürün bazında- daha derinlemesine bir analiz yapmaktadır.

Standart nitelikli olan ve kredi değerliliğinde herhangi bir artışın olmadığı kredilerin bu grupta izlendiğini düşündüğümüzde, her firma ve ürün için ayrı ayrı atanan PD, LGD ve CCF oranları ile daha derinlemesine de bir analiz yapıldığı için UFRS-9'un daha doğru bir yaklaşım yaptığını söyleyebiliriz.

Banka kredilerinin yaklaşık olarak %90'nının standart nitelikli krediler olduğunu düşünürsek, bu grupta meydana gelecek karşılık azalışının bilançolara önemli derecede etkisinin olacağını söyleyebiliriz.

BDDK'ya göre, 2. Grupta bulunan nakit krediler için %2, gayri nakdi krediler için %1 karşılık ayrılması gerektiği için öncelikle bu oranlar üzerinden bir karşılık hesabı yapılmıştır.

Kredi riskinde önemli artış olan ve bu durumu sayısal verilerle kanıtlanan krediler, UFRS-9'a göre ikinci aşamadaki krediler olarak sınıflandırılır ve beklenen kredi zararı hesabı da daha önce anlatıldığı üzere kredinin vadesi boyunca bugünkü değerine indirgenerek yapılmaktadır.

EAD değeri, firmanın nakdi kredi bakiyesi ile gayri nakdi kredi bakiyesinin CCF oranı ile çarpılarak bulunmuş halidir. Almış olduğumuz örneklem kümesi için CCF oranı ortalama %30 olarak varsayılmıştır. Sonuç olarak her firmanın EAD değeri nakdi kredileri ile gayri nakdi kredilerinin %30 ile çarpılması ile her firma için ayrı ayrı elde edilmiştir.

Çizelge 5.3'de, kredi vadesi boyunca, yapılacak olan ödemeler düşünülerek bir yaşlandırma yapılmıştır. Her yılın sonunda kalan kredi bakiyesi beklenen kredi zararı hesabının o yılki EAD'si olarak dikkate alınmıştır.

PD değeri her firmaya atanmış olan rating notunun bir karşılığı olarak hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra ekonomik göstergeler (Küresel Büyüme Oranları, Kur Değişimi, vs.) dikkate alınarak kredinin vadesi boyunca bu portföy için PD değerleri tahmin edilmiştir.

LGD değeri, daha önceki bölümde de anlatıldığı gibi bir firmanın temerrüt halinde rikin yüzdesel olarak kaybedilecek kısmını belirtmektedir. Bu değer istatistiki olarak geçmiş yılların verileri dikkate alınarak hesaplanmaktadır. 2. aşamada izlenen aşağıdaki kredi portföyü için LGD oranı ilk yıl %43 olarak varsayılmıştır. Daha sonraki yıllar için aynı şekilde ekonomik göstergeler dikkate alınarak varsayımlar yapılmıştır.

Efektif faiz oranının hesaplanmasında TL krediler için enflasyon oranında beklenen değerler, yabancı para cinsinden olan krediler için Fed faiz beklentileri dikkate alınmıştır. Kullanılan kredilerin yaklaşık %60'ının TL, %40'nın da yabancı para cinsinden olduğu varsayılarak gelecek yıllardaki faiz oranları hesaplanmıştır. Hesaplanan değerleri Çizelge 5.3 te görebilirsiniz.

Çizelge 5.2: Aşama-2 sınıfında bulunan krediler için BDDK ve UFRS-9 karşılaştırması

Kur 3,7719
 Nakit Karşılık 2%
 Gayri Nakit Karşılık 1,0%
 Para Birimi TL

İp Name	KS	Nakit Risk	Gayri Nakit Risk	Toplam Risk	Karşılık -TL (BDDK)	EAD (TL)	Karşılık -IFRS 9
FİRMA 21	2	1.115.809.758	28.254.969	1.144.064.727	22.598.745	1.124.286.248	31.478.808
FİRMA 22	2	883.698.197	12.653.820	896.352.018	17.800.502	887.494.343	32.556.153
FİRMA 23	2	624.023.310	28.289	624.051.599	12.480.749	624.031.797	10.538.859
FİRMA 24	2	378.453.344	-	378.453.344	7.569.067	378.453.344	8.623.620
FİRMA 25	2	277.763.642	27.325.918	305.089.559	5.828.532	285.961.417	8.006.613
FİRMA 26	2	302.545.061	-	302.545.061	6.050.901	302.545.061	9.599.868
FİRMA 27	2	270.668.447	679.797	271.348.244	5.420.167	270.872.386	4.574.584
FİRMA 28	2	117.980.014	14.809.238	132.789.252	2.507.693	122.422.785	1.194.803
FİRMA 29	2	-	96.827.592	96.827.592	968.276	29.048.277	309.853
FİRMA 30	2	46.414.849	5.896.510	52.311.360	987.262	48.183.802	1.097.939
FİRMA 31	2	33.327.431	-	33.327.431	666.549	33.327.431	433.685
FİRMA 32	2	26.403.300	-	26.403.300	528.066	26.403.300	343.582
FİRMA 33	2	21.984.787	-	21.984.787	439.696	21.984.787	286.085
FİRMA 34	2	20.260.490	-	20.260.490	405.210	20.260.490	263.647
FİRMA 35	2	19.398.343	-	19.398.343	387.967	19.398.343	252.428
Toplam		4.138.730.973	186.476.133	4.325.207.106	84.639.381	4.194.673.813	109.560.527

Gayrinakit Krediler için CCF oranı %30 alınmıştır.

Çizelge 5.3: Aşama-2 sınıfında bulunan krediler için vadeleri boyunca EAD, PD, LGD ve efektif faiz oranı tahminleri

Yaşlandırma EAD-TL	Yıl 0	Yıl 1	Yıl 2	Yıl 3	Yıl 4	Yıl 5	Yıl 6	Yıl 7
FİRMA 21	1,124,286,248	899,428,999	719,543,199	539,657,399	359,771,599	179,885,800	-	-
FİRMA 22	887,494,343	776,557,550	679,487,857	582,418,163	485,348,469	388,278,775	291,209,081	194,139,388
FİRMA 23	624,031,797	416,021,198	277,347,465	138,673,733	-	-	-	-
FİRMA 24	378,453,344	283,840,008	212,880,006	141,920,004	70,960,002	-	-	-
FİRMA 25	285,961,417	228,769,134	183,015,307	137,261,480	91,507,653	45,753,827	-	-
FİRMA 26	302,545,061	252,120,884	210,100,737	168,080,589	126,060,442	84,040,295	42,020,147	-
FİRMA 27	270,872,386	180,581,591	120,387,727	60,193,864	-	-	-	-
FİRMA 28	122,422,785	61,211,393	30,605,696	-	-	-	-	-
FİRMA 29	29,048,277	23,238,622	-	-	-	-	-	-
FİRMA 30	48,183,802	36,137,852	27,103,389	18,068,926	9,034,463	-	-	-
FİRMA 31	33,327,431	22,218,287	11,109,144	-	-	-	-	-
FİRMA 32	26,403,300	17,602,200	8,801,100	-	-	-	-	-
FİRMA 33	21,984,787	14,656,525	7,328,262	-	-	-	-	-
FİRMA 34	20,260,490	13,506,993	6,753,497	-	-	-	-	-
FİRMA 35	19,398,343	12,932,229	6,466,114	-	-	-	-	-

	Yıl 0	Yıl 1	Yıl 2	Yıl 3	Yıl 4	Yıl 5	Yıl 6	Yıl 7
PD	-	3.5%	3.8%	3.9%	3.5%	3.4%	3.4%	3.4%
LGD	-	43.0%	41.0%	40.0%	38.0%	39.0%	39.0%	39.0%
Efektif Faiz Oranı	-	12.9%	12.2%	11.5%	11.6%	10.8%	10.7%	10.6%

İleri yönelik varsayımlarla her yıl için PD, LGD, EAD ve efektif faiz oranları hesaplanarak Çizelge 5.3'te gösterilmiştir. Her yıl için ayrı ayrı hesaplanan bu değerler kendi içerisinde formül 4.3'te gösterildiği gibi çarpılmıştır. Daha sonrasında o yıl için hesaplanan efektif faiz oranı değerinden bugüne indirgenerek o kredi için beklenen kredi zararı hesabı yapılmıştır.

Çizelge 5.4'te her firma ve her yıl için bugüne indirgenmiş olan beklenen kredi zararları gösterilmiştir. Sağ kolonda ise bu aşamada bulunan krediler için ömür boyu karşılık hesabı yapıldığı için beklenen kredi zararının o firma için toplam değeri belirtilmiştir.

Çizelge 5.2'de gösterildiği gibi 2. aşamada bulunan kredi portföyü için BDDK'ya göre 84.639.381 TL karşılık hesaplanmışken UFRS-9'a göre hesaplanan karşılık tutarının 109.560.520 TL'ye arttığı görülmektedir.

Bu rakamları ele aldığımızda 2. Aşamada bulunan kredilerde beklenen kredi zararı ya da ayrılacak olan karşılık tutarının %29 arttığı görülmektedir.

Çizelge 5.4: Aşama-2 sınıfında bulunan krediler için UFRS'9'a göre hesaplanan değer düşüklüğü hesabı

$$ECL = \sum_{t=1}^t \frac{(PD_t * LGD_t * EAD_t * Dt)}{(1 + r)^t}$$

FİRMA 21		11.992.585	8.901.800	6.073.270	3.083.758	1.427.396	-	-	31.478.808
FİRMA 22		10.354.272	8.406.257	6.554.497	4.160.132	3.080.996	2.098.276	1.271.661	35.926.090
FİRMA 23		5.547.041	3.431.193	1.560.625	-	-	-	-	10.538.859
FİRMA 24		3.784.596	2.633.637	1.597.159	608.229	-	-	-	8.623.620
FİRMA 25		3.050.306	2.264.167	1.544.732	784.352	363.057	-	-	8.006.613
FİRMA 26		3.361.667	2.599.253	1.891.568	1.080.519	666.861	302.772	-	9.902.639
FİRMA 27		2.407.794	1.489.372	677.418	-	-	-	-	4.574.584
FİRMA 28		816.165	378.637	-	-	-	-	-	1.194.803
FİRMA 29		309.853	-	-	-	-	-	-	309.853
FİRMA 30		481.846	335.308	203.347	77.438	-	-	-	1.097.939
FİRMA 31		296.249	137.436	-	-	-	-	-	433.685
FİRMA 32		234.700	108.882	-	-	-	-	-	343.582
FİRMA 33		195.424	90.661	-	-	-	-	-	286.085
FİRMA 34		180.096	83.551	-	-	-	-	-	263.647
FİRMA 35		172.433	79.995	-	-	-	-	-	252.428

Çizelge 5.5: Aşama-3 sınıfında bulunan krediler için UFRS'9'a göre hesaplanan değer düşüklüğü

Kur 3,7719
Nakit Karşılık 2%
Gayri Nakit Karşılık 1,0%
Para Birimi TL

İp Name	KS	PD	Nakit Risk	Gayri Nakit Risk	Toplam Risk	Karşılık -TL (BBDK)	EAD (TL)	Karşılık -IFRS 9	
FİRMA 36	3	100%	161.331.568	-	161.331.568	32.266.314	161.331.568	129.065.254	
FİRMA 37	3	100%	46.476.021	-	46.476.021	9.295.204	46.476.021	37.180.817	
FİRMA 38	4	100%	166.641.519	-	166.641.519	83.320.760	166.641.519	133.313.215	
FİRMA 39	4	100%	150.195.980	159.675	150.355.655	75.137.909	150.243.883	120.195.106	
FİRMA 40	5	100%	144.716.600	165.329	144.881.929	144.799.265	144.766.199	115.812.959	
FİRMA 41	5	100%	107.105.782	583.569	107.689.351	107.397.566	107.280.852	85.824.682	
FİRMA 42	5	100%	91.134.898	2.347.573	93.482.471	92.308.685	91.839.170	73.471.336	
FİRMA 43	5	100%	67.678.219	19.212.282	86.890.501	77.284.360	73.441.903	58.753.523	
FİRMA 44	5	100%	73.600.274	-	73.600.274	73.600.274	73.600.274	58.880.220	
FİRMA 45	5	100%	71.635.517	-	71.635.517	71.635.517	71.635.517	57.308.413	
			Toplam	1.080.516.378	22.468.428	1.102.984.806	767.045.853	1.087.256.906	869.805.525
			Ortalama	100%		Coverage Ratio	69,54%		80,00%
						Değişim	13,40%		
Gayrinakit Krediler için CCF oranı %30 alınmıştır.									
LGD Stage-3 firmaları için %80 alınmıştır.									

Gayrinakit Krediler için CCF oranı %30 alınmıştır.
LGD Stage-3 firmaları için %80 alınmıştır.

Donuk alacak olarak nitelendirilen ve üçüncü aşamada sınıflandırılan krediler için yapılmış olan karşılaştırma Çizelge 5.5'te gösterilmiştir.

Diğer gruplarda o gün ve gelecek için hesaplanan PD değeri üçüncü aşamada bulunan firmalar için %100 alınmıştır. Bunun nedeni kredinin batma olasılığının gerçekleşmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sınıfta izlenen krediler donuk alacak olduğundan dolayı, kredin zaten batmış olduğu varsayılmaktadır.

LGD oranı bu grupta izlenen firmalar için %80 olarak kabul edilmiştir.

Beklenen kredi zararı hesabı %100 alınan PD, %80 olarak kabul edilen LGD oranı ve daha önce hesaplaması anlatılmış olan EAD'nin çarpılması ile elde edilmektedir.

Çizelge 5.5'ten görüleceği gibi BDDK'ya göre 1.102.984.806 TL için ayrılması gereken karşılık tutarı 767.045.853 TL iken, UFRS-9'a göre bu tutar 869.805.525 TL'dir. BDDK'ya göre bu tutarın toplam riski karşılama oranı %69.54 iken, UFRS-9'a göre %80 olmuştur.

Sonuçları incelediğimizde; üçüncü grupta olduğu varsayılan portföy için ayrılması gereken karşılık tutarının UFRS-9'a geçiş ile birlikte karşılık oranlarında yaklaşık olarak %14 artış olduğunu görüyoruz. Bu durumda bu grupta izlenen krediler için UFRS-9'un daha muhafazakar bir politika izlediğini belirtebiliriz.

5.2. Çalışmanın Sayısal Çıktıları ve Gerçekleşenler

Yukarıda yapmış olduğumuz çalışmada her üç aşamada bulunan krediler için BDDK'ya göre ayrılması gereken karşılık tutarını ve UFRS-9'a göre ayrılması gereken beklenen kredi zararı hesapları yapılmış ve karşılaştırılmıştır.

Bu kısımda çalışmanın sayısal çıktıları ile ilgili yapılmış olan hesaplamalar Çizelge 5.7'de özet olarak anlatılmıştır.

Çizelge 5.6: BDDK günlük bankacılık sektör raporu (BDDK, 2017)

GÜNLÜK BANKACILIK SEKTÖR RAPORU

29.12.2017

	Milyon TL						
	Son Üç Gün			Son Ay	Son Çeyrek	Yıl Sonları	
	29.12.17	28.12.17	27.12.17	30.11.17	29.09.17	30.12.16	31.12.15
AKTİFLER							
Nakit Değerler ve TCMB	138.866	120.690	116.611	119.311	118.534	124.238	63.338
Bankalara Plasmanlar	87.405	91.365	90.380	71.831	70.111	75.310	69.818
Menkul Değerler Portföyü	401.255	400.614	401.526	392.838	374.846	351.224	328.254
Krediler	2.121.328	2.123.374	2.125.426	2.127.438	2.014.353	1.751.697	1.500.261
-TP	1.417.885	1.419.199	1.417.749	1.401.510	1.359.593	1.135.598	1.017.924
-YP	703.443	704.175	707.677	725.928	654.760	616.100	482.337
-Bankalara Kullandırılan Krediler (Bilgi İçin)	25.350	24.655	24.687	24.452	21.952	18.741	15.884
Takipteki Alacaklar (Net)	13.280	12.850	12.882	13.526	12.767	13.399	12.387
Takipteki Alacaklar (Brüt)	63.645	62.940	62.820	63.722	62.500	57.880	47.496
Takipteki Alac.Özel Karş.	50.365	50.090	49.938	50.195	49.733	44.481	35.109

Çizelge 5.6 (Devamı): BDDK günlük bankacılık sektör raporu (BDDK, 2017)

PASİFLER							
Mevduat ve Fon Toplamı (3)	1.801.509	1.825.764	1.835.420	1.802.145	1.720.402	1.541.287	1.320.930
-Vadeli Mevduat ve Katılma Hes.	1.423.869	1.436.053	1.445.256	1.435.747	1.356.960	1.223.222	1.071.633
-Vadesiz Mevduat ve Özel Cari Hes.	377.640	389.712	390.164	366.398	363.442	318.066	249.297
-Tasarruf Mevduatı	582.348	580.260	580.688	584.162	552.987	510.681	438.101
-DTH (Gerçek Kişiler)	432.417	430.289	432.227	434.308	416.632	352.594	305.520
-Diğer Mevduat (Ticari Mev. Dahil)	786.744	815.216	822.505	783.675	750.783	678.012	577.309
-TP	395.195	421.388	424.859	389.389	387.798	360.410	299.210
-YP	391.549	393.828	397.647	394.285	362.985	317.602	278.098
-Sigortaya Tabi Mevduat (Bilgi İçin)	427.279	424.715	424.595	423.798	414.816	373.154	333.070
Bankalara Borçlar	482.514	483.244	484.404	491.275	432.871	401.687	339.605
Repo İşl. Sağlanan Fonlar	98.873	91.673	91.602	98.308	97.059	137.798	156.660
Gayrinakdi Krediler	658.386	660.415	661.002	660.266	618.408	552.272	458.326
Taahhütler	3.262.425	3.354.195	3.389.512	3.388.951	3.224.875	2.507.378	2.087.744
DİĞER							
Emanet Men. Kıy. (Nominal) (4)	282.513	282.584	282.471	281.151	273.407	237.463	222.083
Krediler /Mevduat (%)	121,3	119,7	119,2	121,6	120,7	117,4	117,2
MDP/ Mevduat (%)	22,3	21,9	21,9	21,8	21,8	22,8	24,9
Takipteki Alacaklar / Krediler (%)	2,91	2,88	2,87	2,91	3,01	3,20	3,07
Y.dışı Bank. Borç. / Mevduat (%)	23,00	22,75	22,67	23,39	21,56	22,81	23,08
Y.dışı Yerl./ Top. Em. Men. Kıy. (%)	43,25	43,30	43,21	43,13	44,90	41,67	42,75

(1) Seçilmiş aktif ve pasif hesapları itibarıyla.

(2) 30.05.2007 tarihinden başlayarak katılım bankaları da rapora dahil edilmiştir.

(3) Bankalar arası mevduat dahildir.

(4) Emanete alınan menkul kıymetler içerisinde hisse senetleri, yatırım fonu katılma belgeleri ile repo konusu menkul kıymetlere yer verilmemiştir.

Çizelge 5.6’de BDDK’nın günlük olarak yayınladığı Türkiye Bankacılık Sektör Raporu bulunmaktadır. Bu rapora göre 29.12.2017 tarihi itibari ile verilen nakit kredi miktarı 2.121.328 milyon TL gayri nakdi kredi miktarı ise 658.386 mio TL olarak belirtilmektedir. Bankacılık sektöründe veriler kredi rakamı 29.12.2017 tarihi itibari ile 2.779.714.000.000 olarak gerçekleşmiştir.

Rapora göre takipteki alacakların, yani üçüncü aşamada izlenecek olan kredilerin toplam kredi rakamına oranı (NPL) Türk bankacılık sektörü için %2.91 olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 5.7: Örnek portföyün toplam bankacılık sektörüne uygulanması ve açıklanan sonuçlar

Örnek Portföy

Kredi Grubu	Kredi Tutarı	BDDK Karşılık	UFRS-9 Karşılık	Artış/Azalış
1. Aşama	29.302.284.424	243.450.852	162.170.127	-33%
2. Aşama	4.325.207.106	84.639.381	109.560.527	29%
3. Aşama	1.102.984.806	767.045.853	869.805.825	13%
Toplam	34.730.476.336	1.095.136.086	1.141.536.480	4%

Toplam Bankacılık Sektörü

Kredi Grubu	Kredi Tutarı	BDDK Karşılık	UFRS-9 Karşılık	Artış/Azalış
1. Aşama	2.420.852.922.600	20.141.334.870	13.657.386.968	-32%
2. Aşama	277.971.400.000	5.439.583.954	7.277.247.189	34%
3. Aşama	80.889.677.400	56.252.897.822	63.788.991.422	13%
Toplam	2.779.714.000.000	81.833.816.646	84.723.625.579	4%

31.03.2018 Mali Verilerinde Açıklanan Sonuçlar

Bankalar	TFRS-9 Öncesi (31.12.2017)	TFRS-9 Sonrası (01.01.2018)	Artış / Azalış (%)
Garanti Bankası	8.188.899	8.951.953	9%
İş Bankası	8.423.734	8.617.181	2%
Yapı ve Kredi Bankası	10.900.071	12.198.655	12%
Akbank	7.291.172	7.378.683	1%
Ziraat Bankası	4.997.860	4.279.821	-14%
Vakıfbank	8.639.366	8.383.999	-3%
Toplam	48.441.102	49.810.292	3%

Çizelge 5.7’de daha önce hesaplamaları yapılmış olan üç portföydeki kredi rakamları ve karşılık tutarları, oransal bazda Türk Bankacılık Sektörü kredi rakamlarına göre uyarlanmıştır. Bunun yanı sıra, 31.03.2018 tarihli bankacılık denetim raporlarında TFRS-9 öncesi ve TFRS-9 sonrası belirtilmiş olan karşılık rakamları Garanti Bankası, İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Akbank, Ziraat Bankası ve Vakıfbank için çizelgede gösterilmiştir.

Toplamda örnek portföyümüzde bulunan 34.934.158.935 TL kredi tutarı için BDDK’ya göre 1.097.172.911 TL, UFRS-9’a göre ise 1.149.498.444 TL karşılık hesaplaması yapılmıştır.

Örnek portföyümüze baktığımızda birinci aşamada bulunan krediler %84, ikinci aşamada bulunan krediler %12 ve üçüncü aşamada bulunan kredilerin toplam kredilere oranı ise %3.1 olarak belirlenmiştir.

Toplam bankacılık sektörüne baktığımızda birinci aşamada bulunan kredilerin toplam kredilere oranı yaklaşık olarak %87 gibi yüksek bir seviyededir. Bu da verilmiş olan kredilerin ve bankacılık sektörünün sağlam temeller üzerinde olduğuna bir kanıt olarak gösterilebilir.

NPL olarak sınıflandırılan üçüncü aşamada bulunan kredilerin toplam kredilere oranı BDDK’nın bankacılık sektör raporunda belirtildiği gibi %2.91 olarak gerçekleşmiştir. İkinci aşamada izlenen kredilerin toplam kredilere oranı ise sektörde yaklaşık olarak %10 seviyelerindedir.

Örnek portföyümüzdeki birinci aşamada bulunan krediler oransal olarak Türk Bankacılık Sektörü ile kıyaslandığında düşük bir seviyede kaldığından dolayı örnek portföydeki artış oranı %5 iken, toplam bankacılık sektöründe %4 olarak çıkmıştır.

Durum tespiti için daha iyi yapabilmek için, her grupta bulunan kredi tutarı için ayrılmış olan karşılık tutarı ve bu karşılık tutarının o grupta bulunan toplam kredi tutarına oranı hesaplanmıştır. Daha sonra bulunan oran ile toplam bankacılık sektöründeki kredi rakamı çarpılarak BDDK’ya ve UFRS-9’a göre karşılık oranları bulunmuştur.

Birinci aşamada bulunan krediler oransal bazda diğer grupta bulunan kredilerden oldukça yüksektir. Bu grupta bulunan krediler için BDDK’nın UFRS-9’a göre daha muhafazakar bir tutum sergilediğini daha önceki bölümlerde yapmış olduğumuz hesaplamalardan da çıkarmıştık.

İkinci ve üçüncü grupta bulunan krediler için ise, UFRS-9'a göre ömür boyu kredi zararı hesabı yapılmasından dolayı bir artış meydana gelmektedir. Buna göre ikinci grupta bulunan karşılık tutarlarında %34, üçüncü grupta bulunan kredilerde ise %13'lük bir artış mevcuttur.

BDDK'nın birinci aşamada bulunan krediler için daha muhafazakar bir yapıda olmasının aksine ikinci ve üçüncü aşamada bulunan kredilerde UFRS-9'un daha muhafazakar olduğu sonuçlardan görülmektedir.

Toplam kredi tutarının %87'sinin birinci aşamada olmasına rağmen ve burada %32'lik bir karşılık azalış meydana gelmesine rağmen toplama baktığımızda UFRS-9'a geçişle birlikte çalışmamıza göre %4'lük bir artış olması beklenmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışma TFRS-9'un karşılık rakamlarında %4'lük bir artışın olacağına işaret etmişti. Çalışmanın tamamlanmasının ardından yayınlanan bankaların denetim raporlarında TFRS-9 öncesi ve sonrası için karşılık rakamlarındaki değişikliğe yer verilmiştir. Türk bankacılık sisteminin önemli oyuncularından olan Garanti Bankası, İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Akbank, Ziraat Bankası ve Vakıfbank'ın açıklanan denetim raporlarını incelediğimizde Çizelge 5.7'de görüleceği gibi özel bankaların karşılık rakamlarında bir artış meydana gelirken kamu bankalarının karşılık rakamlarında ise bir azalış görülmektedir. Toplam bazda baktığımızda ise karşılık rakamlarının %3 arttığını görmekteyiz.

Yapılan çalışma ve çıkan sonuçları değerlendirdiğimizde örtüştüğü görülmektedir.

5.3. Sonuçların Banka Performansına Yönelik Etkilerinin İncelenmesi

Denetim firmaları tarafından son zamanlarda olarak sayısal etki analizleri, Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) 39'dan UFRS 9'a geçişin finansal tablolar üzerinde beklenen kredi zararlarının %50'ye kadar artış göstereceğine dikkat çekmektedir. Ancak Türkiye'de 01.01.2018'den önce yürürlükte olan karşılık yönetmeliğinin UMS 39'a göre çok daha ihtiyatlı hükümler içermesi nedeniyle Türkiye'de UFRS 9'a geçişin karşılık rakamları üzerindeki etkisinin çok daha limitli olması beklenmektedir (Deloitte, 2017).

Daha önce denetim firmaları tarafından yapılan anketlerle sonuçlarımızın paralel çıktığı görülmektedir. Türkiye'de yürürlükte olan karşılık yönetmeliğinin UMS-39'a

göre muhafazakar bir yapıda olması sebebi ile beklenen kredi zararlarında çok yüksek artışların çıkmayacağı çalışmamızda öngörülmektedir.

Karşılık rakamlarında ortaya çıkacak %4'lük artışın bilançolara mutlaka etkisi olacaktır, fakat bu etkinin sınırlı olması beklenmektedir.

Çalışmamızda bankaların performansını değerlendirmek için etkin bir yöntem olan CAMELS analizinden faydalanılmıştır.

CAMELS ABD'de denetim otoriteleri tarafından oluşturulan ve ticari bankaların risk bazlı denetimi sırasında genel durumunun tespitinde ve uzaktan gözetim faaliyetlerinde kullanılan bir değerlendirme sistemi haline gelmiştir.

Günümüzde CAMELS değerlendirme sistemi, ülkelerin denetim otoritelerinin yanı sıra uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından da bankaların değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Derecelendirme kuruluşları yerli ve yabancı para cinsinden, kısa ve uzun vadeli yükümlülükler yönünden bankaları, şirketleri, finans kuruluşlarını ve ülkeleri derecelendirmektedirler (Sakarya, 2008).

CAMEL analizinde kullanılan değişkenler; Sermaye Yeterliliği (C - Capital), Varlık Kalitesi (A - Asset), Yönetim Kalitesi (M - Management), Kazançlar (E - Earnings) Karlılık, Likidite (L - Liquidity), Piyasa Riskine Duyarlılık (S - Sensitivity to Market Risk) kelimelerinden oluşmaktadır (Sakarya, 2008).

Çalışmamızı bu değişkenler üzerinden de değerlendirmek gerekirse;

Sermaye Yeterliliği; Sermaye Yeterlilik Rasyosu, Döviz Pozisyonu/Özkaynak, Net Dönem Karı/OrtalamaToplam Aktifler ve Vergi Öncesi Kar/Toplam Aktifler gibi oranlara bakılarak ölçülmektedir. Çalışmamızda olduğu gibi karşılık rakamının %4 arttığı düşünülürse karlılık rakamlarında bir miktar gerileme olacaktır ve Net Dönem Karı/OrtalamaToplam Aktifler ve Vergi Öncesi Kar/Toplam Aktifler gibi kalemlere negatif bir etki yaratacaktır. Bu etkinin sermaye yeterliliğine olan etkisinin sınırlı olması beklenmektedir.

Varlık kalitesi ile ilgili oranlara bakıldığında ise, Takipteki Krediler (Brüt)/Toplam Krediler, Toplam Krediler/Toplam Aktifler, Toplam Krediler/Toplam Mevduat, Duran Aktifler / Toplam Aktifler gibi oranlar incelenmektedir. Bu oranlara bakıldığında, kredi rakamının ve takipteki kredilerin sabit kaldığı düşünüldüğünde, karşılık rakamının artışının varlık kalitesini etkilemeyeceği düşünülmektedir.

Yönetim kalitesi tarafından bakıldığında, Takipteki Krediler(Net)/Toplam Krediler Şube Başına Net Kar ve Faaliyet Gideri / Toplam Aktif oranlarına dikkat edilmelidir. Bu oranlara bakıldığında da, kredi rakamının ve takipteki kredilerin sabit kaldığı düşünüldüğünde, karşılık rakamının artışının varlık kalitesini etkilemeyeceği düşünülmüştür.

Kazançlar kalitesi; Net Dönem Karı/Ortalama Toplam Aktifler, Net Dönem Karı/Ortalama Özkaynaklar, Vergi Öncesi Kar/Ortalama Toplam Aktifler ve Toplam Gelirler/Toplam Giderler gibi oranlara bakılarak ölçülmektedir. Çalışmamızda olduğu gibi karşılık rakamının %4 arttığı düşünülürse daha önce belirtildiği gibi karlılık rakamlarında bir miktar gerileme olacaktır. Karşılık rakamlarındaki bu artışın karlılık rasyolarını olumsuz etkileyeceği açıktır, fakat yüzdesel olarak bir varsayımda bulunmak yanlış olacaktır. Bu yüzden karlılık rakamlarındaki azalmaya bağlı olarak kazançlar kalitesi de önemli derecede etkilenecek değişkenler arasında bulunmaktadır.

Likidite ile ilgili oranlara bakıldığında ise, Likit Aktifler/Toplam Aktifler, Yabancı Para Likit Aktifler/Yabancı Para Pasifler ve Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler gibi oranlar incelenmektedir. Karşılık rakamındaki artış ya da azalışın bu oranlar üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır, bu yüzden likidite değişkeninde bir değişimin oluşmayacağı düşünülmektedir.

Piyasa Riskine Duyarlılık; Yabancı Para Aktifler/Yabancı Para Pasifler, Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler ve Döviz Pozisyonu/Özkaynak gibi oranlara bakılarak karar verilen bir değişkendir. Karşılık rakamında oluşacak artış bankaların vereceği kredi oranlarını da değiştirebilmektedir. UFRS-9 ile birlikte daha riskli görülen firmalara daha yüksek marjlar uygulanabilecektir, bu yüzden net faiz gelirinde bir miktar artış yaşanabilir. Özkaynak kaleminde ise, karşılık rakamında oluşacak artış nedeni ile bir miktar azalma olabilir ama Türkiye’de bulunan bankaların özkaynak yapıları kuvvetli olduğu için bu düşüşün bir etki yaratmayacağı düşünülmüştür. Sonuç olarak net faiz gelirinde bir miktar artış ve özkaynaklarda da önemsenmeyecek derecede bir azalışın piyasa riskinde duyarlılık değişkeninde bir değişim oluşturmayacağı düşünülmüştür.

Kısaca özetleyecek olursak, net kar üzerinde olumsuz bir etki yaratması sebebi ile özellikle sermaye yeterliliği ve kazançlar değişkenleri üzerinde sınırlı bir etki yaratması beklenmektedir. Bu kalemlerin banka bilançosu üzerindeki performansı negatif etkilemesi beklenmektedir.

Çizelge 5.8: CAMELS analizi karşılaştırması

31.03.2017	Bankalar						
Değişkenler	Garanti Bankası	İş Bankası	Akbank	YKB	Ziraat Bankası	Vakıfbank	Ortalama
Sermaye Yeterliliği (C - Capital)							
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	14.4%	14.1%	15.2%	13.4%	14.3%	15.1%	14.4%
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	2.1%	1.8%	1.9%	1.4%	2.5%	2.2%	2.0%
Varlık Kalitesi (A - Asset)							
Takipteki Krediler(Brüt) / Toplam Krediler	2.9%	2.3%	2.4%	4.6%	1.7%	4.4%	3.1%
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	64.6%	60.8%	61.0%	65.0%	66.2%	67.6%	64.2%
Toplam Krediler/ Toplam Mevduat	1.15	1.25	1.04	1.12	1.09	1.17	1.14
Yönetim Kalitesi (M - Management)							
Şube Başına Net Kar	6.35	5.09	6.76	4.30	5.36	5.48	5.56
Faaliyet Gideri / Toplam Aktif	2.7%	2.9%	1.5%	1.9%	2.0%	2.3%	2.2%
Kazançlar (E - Earnings) - Karlılık							
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	2.1%	1.8%	1.9%	1.4%	2.5%	2.2%	2.0%
Net Dönem Karı / Ortalama Özkaynaklar	18.9%	15.8%	17.0%	15.8%	23.7%	15.1%	17.7%
Likidite Durumu (L - Liquidity)							
Yüksek Kaliteli Likit Aktifler / Toplam Aktifler	23.7%	19.0%	26.0%	24.2%	16.7%	20.7%	21.7%
Yüksek Kaliteli Yabancı Para Likit Aktifler / YP Pasifler	17.6%	12.9%	18.3%	16.3%	18.3%	18.4%	17.0%
Piyasa Riskine Duyarlılık (S - Sensitivity to Market Risk)							
Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler	86.0%	86.1%	90.3%	86.8%	93.7%	90.0%	88.8%
Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	4.2%	3.6%	1.9%	3.2%	2.4%	4.3%	3.3%

Çizelge 5.8 (Devamı): CAMELS analizi karşılaştırması

31.03.2018	Bankalar						
	Garanti Bankası	İş Bankası	Akbank	YKB	Ziraat Bankası	Vakıfbank	Ortalama
Değişkenler							
Sermaye Yeterliliği (C - Capital)							
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	16.2%	16.5%	15.6%	12.9%	14.7%	14.8%	15.1%
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	2.2%	2.0%	2.0%	1.7%	1.9%	1.6%	1.9%
Varlık Kalitesi (A - Asset)							
Takipteki Krediler(Brüt) / Toplam Krediler	2.9%	2.3%	1.9%	4.0%	1.8%	4.0%	2.8%
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	66.2%	66.4%	63.9%	62.0%	69.8%	67.4%	65.9%
Toplam Krediler/ Toplam Mevduat	1.12	1.19	1.05	1.14	1.12	1.20	1.14
Yönetim Kalitesi (M - Management)							
Şube Başına Net Kar	8.64	5.30	8.45	5.74	5.02	4.78	6.32
Faaliyet Gideri / Toplam Aktif	2.7%	2.1%	1.3%	1.6%	1.3%	1.6%	1.8%
Kazançlar (E - Earnings) - Karlılık							
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	2.2%	2.0%	2.0%	1.7%	1.9%	1.6%	1.9%
Net Dönem Karı / Ortalama Özkaynaklar	18.3%	16.5%	16.6%	17.0%	17.0%	18.3%	17.3%
Likidite Durumu (L - Liquidity)							
Yüksek Kaliteli Likit Aktifler / Toplam Aktifler	30.8%	21.8%	27.2%	28.3%	24.8%	21.9%	25.8%
Yüksek Kaliteli Yabancı Para Likit Aktifler / YP Pasifler	21.7%	16.3%	19.5%	19.9%	21.0%	22.8%	20.2%
Piyasa Riskine Duyarlılık (S - Sensitivity to Market Risk)							
Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler	86.4%	89.6%	88.3%	89.4%	92.0%	97.2%	90.5%
Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	4.6%	4.5%	2.9%	3.5%	4.2%	3.3%	3.8%

Bankaların denetim raporları yayınlanmadan önce yapmış olduğumuz analizleri karşılaştırmak amacıyla Çizelge 5.8’de CAMELS analizinde ele alınmış olan oranlar üzerinden 31.03.2017 ve 31.03.2018 banka performansları ayrıntılı olarak karşılaştırılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda kazançlar kalitesinde bir gerileme meydana gelmiştir. Diğer rasyolara bakıldığında bankaların performansında herhangi bir kötüleşme bulunmamaktadır. Kazançlar kalitesi oranlarına bakıldığında ortalama aktif karlılığı %2’den %1.9’a ortalama özkaynak karlılığı ise %17.7’den %17.3’e gerilemiştir.

Sonuçlar açıklanmadan önce yapılan yorumlara bakıldığında en büyük etkinin kazançlar kalitesinde olacağı belirtilmişti ve çıkan sonuçlar kontrol edildiğinde de en büyük etkinin bu rasyolarda yaşandığı görülmektedir.

Türk Bankacılık Sistemi’nin sağlam temellere oturması sebebi ile tüm resme bakıldığında gerileyen bu rasyoların çok fazla etkili olmadığı görülmektedir. Artan kredi hacmi ve faiz oranları sebebi ile bankacılık sektörü karşılık rakamlarındaki küçük artışlardan etkilenmemiştir.

5.4. UFRS-9 Uygulama Zorlukları ve Çalışmanın Geliştirilmesi

Yeni standardın finansal sektör üzerinde, özellikle de değer düşüklüğü modelinde etkili olması beklenmektedir. Değer düşüklüğüne ilişkin en önemli değişim; yürürlükteki gerçekleşmiş kredi zarar modelinden, beklenen kredi zarar modeline geçiştir. Böyle köklü bir değişikliğe ihtiyaç duyulmasının temel nedeni; özellikle finansal kriz dönemlerinde kredi zararlarının geç kayda alınmasını engellemek ve tüm kredi portföyü için ilk kullandırım hatta limitin ilk tahsis edildiği günden itibaren kredi karşılıklarının hesaplanması ve kayda alınmasını sağlamaktır. Sağlıklı geçmiş yıl verileri ve birikmiş kredi tecrübesi şüphesiz beklenen kredi zararlarının belirlenmesi için iyi bir başlangıç noktasıdır. Ancak beklenen kredi zararlarının hesaplanmasına ilişkin en karmaşık ve yargıya dayalı kısım mevcut modellere geleceğe yönelik olarak krediye özgü veriler ile makroekonomik beklentileri birden fazla senaryoyu baz alarak entegre etmektir (Deloitte, 2017).

UFRS 9'a ilişkin uygulama zorluklarının en başında birikmiş sağlıklı veri eksikliği, yeni kural setinin pratikte uygulanmasına ilişkin yorum farklılıkları ve bankaların finans, kredi, risk ve bilgi işlem fonksiyonları arasındaki içsel koordinasyon sıkıntıları gelmektedir.

Ayrıca bankalar UFRS-9 modellerini kurgularken BASEL kriterleri uyarınca oluşturdukları IRB (Internal Rate Based) modellerini baz olarak kullanmayı tercih etmektedirler. Bu modelin kullanımında UFRS-9'a geçiş için bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Uygulamanın farklılık yaratacak diğer noktalarından bir tanesi belki de en önemli noktası her bankanın derecelendirme (reyting) sisteminin farklı olmasıdır. UFRS-9 beklenen kredi zararı hesabının önemli değişkenlerinden biri olan PD'nin her firma ve firmanın her ürünü için ayrı ayrı hesaplanması gerekmektedir. Her bankanın kendi içerisindeki reyting sistemi farklı değişkenlerle ve oranlarla hesaplanmaktadır. Yeni geçilen sistemde her firma için ve firmanın her ürünü için ayrı ayrı PD hesaplaması yapılacağı için farklılıklar ortaya çıkacaktır. Reyting sisteminin her bankada farklı işlemesi ve PD'nin farklı bulunması sebebi ile uyumsuzlukların ortaya çıkması beklenmektedir. Bankalar birliği ve BDDK'nın, banka yöneticileri ile ortak bir reyting sistemine geçilmesi üzerine çalışma yapması ve sonuca varması ileride çıkabilecek sorunların önüne geçecektir.

İlk aşamada bu duruma çözüm olarak, bankaların ilk 20 ya da 30 en büyük kredisi için BDDK'nın belirleyeceği derecelendirme kuruluşlarına reyting yaptırılmasının zorunlu olması önerilmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye bankacılık sektörü, kamu bankalarının altyapısı ve Türkiye'nin büyük gruplarının yatırımlarıyla ekonomik temelleri sağlam sektörlerin başında gelmektedir. Yabancı grupların birbiri ardına yaptıkları yatırımlar, birleşme ve satın alma işlemlerinin sonrasında ise küresel ekonomik ve siyasi dalgalanmalara karşı bulunduğu yeri koruyabilen bir performans sergilemektedir.

Bankacılık sektörünün 2017 yılı boyunca en önemli gündem konusu 01.01.2018'de yürürlüğe giren UFRS 9 Standardı olmuştur. Mevcut yönetmeliğe göre önemli değişiklikleri beraberinde getirmiş olan bu yeni standardın muhasebe ve raporlama süreçlerinin yansırı bankaların kredi tahsis ve takip süreçlerini de değiştirmesi beklenmektedir.

Yeni standardın kredi fiyatlamalarına da önemli etkisi olması muhtemeldir. Hali hazırda bu çalışmada detaylı olarak anlatılan ve tüm bankalar için standart oranlar üzerinden hesaplanan genel ve özel karşılıklar yeni düzenleme ile her bankanın geçmiş ve en güncel ampirik bilgileri ile geleceğe ilişkin beklentileri doğrultusunda hesaplanmasını gerektirmektedir.

Bu çalışmada karşılık ve beklenen kredi zararı hesabı, hem 01.01.2018'den öncesi için hem de sonrasında olması beklenen durumlar için anlatılmaya çalışılmıştır.

Hesaplamanın anlatılmasından sonra ise her grupta bulunan örnek portföy için öncesi ve sonrası şeklinde karşılaştırmalar yapılmış olup, bunun bankacılık sektörüne ve banka bilançolarına etkisi bir sonraki başlık altında incelenmiştir.

Çıkan sonuçlara göre, çalışmanın hipotezinde de belirtildiği gibi finansal varlıkların değer düşüklüğü için ayrılacak olan karşılık rakamlarında bir miktar artış olacağı görülmüştür. Karşılık rakamlarında meydana gelen artışın bankaların net karına doğrudan etki edeceği açıktır.

Bunun yanı sıra yapılan CAMELS analizinde de belirtildiği gibi net kar azalışının sağlam temeller üzerine oturtulmuş olan Türk Bankacılık Sistemi'ne etkisinin kısıtlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın tamamlanma tarihi itibari ile bankaların ilk çeyrek mali tablolarının çıkmaması sebebi ile çıkan sonuçlar ile gerçekleşen rakamlar karşılaştırılamamıştır. Fakat; yayınlanan yatırımcı raporlarına göre Şubat 2018’de bankacılık sektör karlarında bir azalış olduğu belirtilmektedir. Azalışın sebebi olarak da komisyon gelirlerindeki daralma ve UFRS-9’a geçiş ile artan karşılık tutarları neden olarak gösterilmiştir. Bu da çalışmamızın sonuçları ile örtüşmektedir.

Çıkan bu sonuçların yanı sıra, ilk aşamada her bankanın firmalar için belirlemiş olduğu reytinglerin birbiri ile uyumlu hale getirilmesi önem arz etmektedir. Bu duruma çözüm olarak, bankaların ilk 20 ya da 30 en büyük kredisi için BDDK’nın belirleyeceği derecelendirme kuruluşlarına reyting yaptırılmasının zorunlu olması önerilmektedir.

Uygulama zorluklarının en başında ise, birikmiş sağlıklı veri eksikliği, yeni kural setinin pratikte uygulanmasına ilişkin yorum farklılıkları ve bankaların finans, kredi, risk ve bilgi işlem fonksiyonları arasındaki içsel koordinasyon sıkıntıları gelmektedir. Bu durumun da aşılabilmesi için BDDK, Bankalar Birliği ve Banka Yöneteci’lerinin ilerideki çalışmaları belirleyici olacaktır.

KAYNAKLAR

Aytürk Yusuf UFRS 9 Finansal Araçlar Kapsamında Yeni Değer Düşüklüğü Modeli ve Bankacılık Sektörüne Etkileri [Dergi] // Mali Çözüm. - 2016. - s. 133-143.

Bal Emine Ç. Türkiye Finansal Raporlama Standardı-9 “Finansal Araçlar” Standardına Göre Finansal Araçların Sınıflandırılması ve Uygulama Örnekleri, [Dergi]/İşletme Araştırmaları Dergisi. – 2013. - s. 47-63.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik/YÖNETMELİK. - Ankara : Resmi Gazete, 22.06.2016.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik/YÖNETMELİK. - Ankara : Resmi Gazete, 01.10.2006.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri [Rapor] : BDDK, Eylül 2017.

Cohen H. Benjamin, Edwards A. Gerald The new era of expected credit loss provisioning : BIS Quarterly Review, 2017.

Deloitte Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) Sunum ve Açıklama Kontrol Listesi [Rapor] : Deloitte, 2006.

Deloitte Finansal Hizmetler Endüstrisinde UFRS 9 Uygulamaları [Rapor] : Deloitte, Ocak 2017.

Deloitte IFRS 9 Financial Instruments – high level summary [Rapor] : Deloitte, Nisan 2013.

Ernst & Young UFRS'ye hazır mısınız? [Rapor]. - İstanbul : Ernst & Young, 2011

Ernst & Young Applying IFRS - Classification of financial instruments under IFRS 9 [Rapor]. : Ernst & Young, Mayıs 2015

Ernst & Young Financial Instruments – A summary of IFRS 9 and its effects [Rapor]. : Ernst & Young, Mart 2017

Grant Thornton Get Ready for IFRS 9 – Classifiying and measuring financial instruments [Rapor]. : Grant Thornton, Kasım 2015

International Accounting Standards Board(“IASB”) IFRS 9 Financial Instruments, Poject Summary [Rapor] : IASB, July 2014.

Kamu Gözetim Kurumu TFRS 9 (2017 Sürümü) Finansal Araçlar [Rapor]: KGK, 2017.

Kaya Y. Türker Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi, MSPD Çalışma Raporları [Rapor] : BDDK, Eylül 2001.

Kiraz Tolga Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Finansal Varlıklarının IFRS-9 Çerçevesinde Sınıflandırılması [Tez] // Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Muhasebe Genel Müdürlüğü, Ankara – Nisan 2013.

KPMG UFRS 9 Finansal Araçlar - Tüm Standart / Temel Değişiklikler [Rapor]. - İstanbul : KPMG, Şubat 2016.

KPMG UFRS 9 Content, Challenges and Tools, 2015. [Çevrimiçi Erişim: <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/konferanssunumlari/1128/Istanbul-UFRS9-BAT-final-20150225.pdf>]

Price WaterHouse Coopers "Yeni Finansal Araçlar Standardı" Beklenen kredi zararları nedir? [Rapor]. : PWC Türkiye, 2015.

Price WaterHouse Coopers UFRS 9 Yayınları- Bankalar için beklenen kredi zararlarına ilişkin açıklama gereklilikleri [Rapor]. - İstanbul : PWC Türkiye, 2015.

Price WaterHouse Coopers IFRS-9 Classification and Measurement [Rapor]. - PWC, 2014.

Sakarya Şakir CAMELS Derecelendirme Sistemine Göre IMKB'deki Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Analizi, [Dergi] // Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi. – Haziran 2010. - s. 7-21.

Tong N.C. Edward, Mues Christophe, Brown Iain, Thomas C. Lyn Exposure at default models with and without the credit conversion factor, [Dergi] // European Journal of Operational Research. – Ağustos 2016. - s. 910-920.

Xu Xin Estimating Lifetime Expected Credit Losses Under IFRS 9,
“ssrn.com/abstract=2758513”, 5 Mart 2017. Web. 31 Mayıs 2018.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Sinan YILDIRIM
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.07.1991 / Kastamonu
E-posta : itu.sinanyildirim@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2015, İstanbul Teknik Üniversitesi, Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi, Gemi ve Deniz Teknoloji Mühendisliği

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 2015 yılında üniversite mezuniyetinden sonra 6 ay süre ile Desan Tersanesi'nde Gemi İnşa Mühendisi olarak çalışmıştır.
- 2015 (Şubat) yılında Garanti Bankası'nda Gemi Finansman'ı bölümünde 2 ay staj yapmıştır.
- Ağustos 2015'de Garanti Bankası'na Management Trainee programına katılmıştır.
- 2015 yılında Garanti Bankası Özellikli Krediler departmanında Özellikli Krediler Yetkilisi olarak 2017 Ağustos ayına kadar çalışmıştır.
- Ağustos 2017'de terfi alarak Özellikli Krediler Uzmanı olmuştur ve halen Garanti Bankası'nda çalışmasına devam etmektedir.